

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε' | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 23 του Μάρτη 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 240

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Η «Αρρωστη Δούλα» (συνέχεια).
 ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ. Κονεμένος.
 ΕΡΜΟΝΑΣ. Κριτικές αναποδιές (Χτισμένο στον άμμο — Το ξερόντημα.
 ΣΤ. ΡΑΜΑΣ. Ουτοπία.
 Κ. Δ. Τ. Τά γενέθλιά της.
 ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ρήγας Γκόλφης, Μέλιω, Pensieroso, Προδότης, Πεσσιώτης.
 ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ
 —Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ—Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ—ΧΩΡΙΣ
 ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

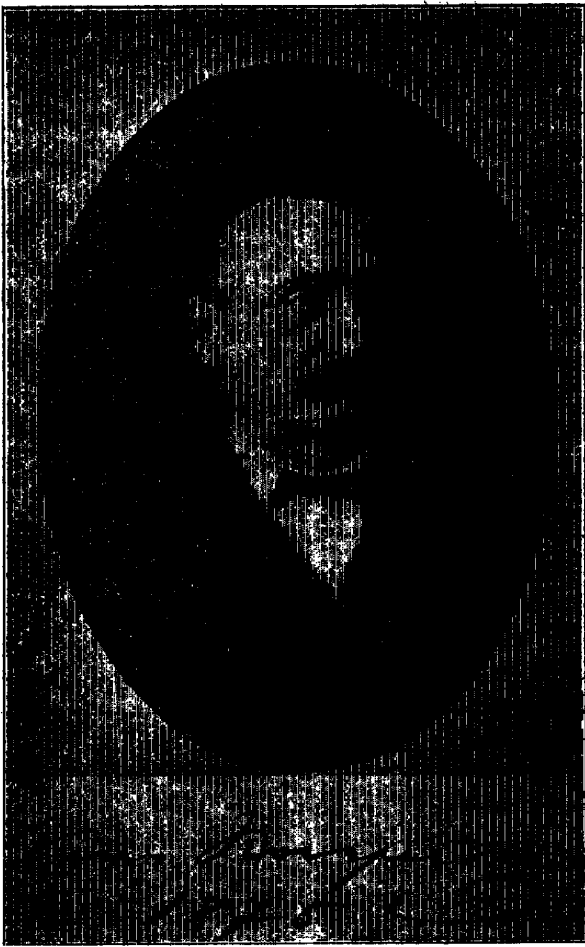
ΚΟΝΕΜΕΝΟΣ

Και αν μετά την συστηματική έμεταλλευτική των λατομείων μαρμάρων από ξένων έπιχειρησίων θέλουσι μείνει τεμάχια τινα του ευγενούς λίθου, οι Έλληνες δεν θά ήδύναντο να χρησιμοποιήσωσι ταύτα καλύτερον ή ιδρύοντες μνημεία ή μόνον εις τον Κολοκοτρώνη, τον Ήψηλάντην, τον Κανάρη, αλλά και εις άνδρας ως τον Κονεμένον, τον Πολυλάη, τον Ψυχάρη, τον Ροϊδίη, και πάντας εκείνους, οτινες άψηφούντες αν άδικησώσι προς αυτούς, αν τους περιφρονώσι, τους μισώσι και συκοφαντώσιν, είχαν τή θάρρος να προειδοποιήσωσι την δευτέραν, την έσωτερικήν του Έλληνικού λαού αναγέννησιν.

Κρουμπάχερ (Το πρόβλημα της νεωτέρας γραμμής Έλληνικής Βιβλιοθήκη Μαρσαλή).

Σ' ένα ώραίο του γράμμα τυπωμένο στο «Νέο Άστυ» ο κ. Κωστής Πασαγιάννης από την Κέρκυρα μιλεί για τον αδόξο και άκλαυτο θάνατο του Κονεμένου, και όλων εκείνων των τρανών καταφρονημένων του πλήθους, που μέσα τους κι αν κλείσανε μια καθαρή και φωτεινή σκέψη σαν εκείνη του Κονεμένου, ένα τραγούδι άρμονικό, σαν εκείνο του Κρυστάλλη, παραμερισμένο ζήσαν, και παραμερίζονται και πεθαμένοι. Ζωντανές οι ζωγραφίες του Πασαγιάννη, και βέβαια είναι κανείς για να διαμαρτύρηται και να θυμώνη κάθε φορά που ξανοίγει τα στεφάνια της τιμής άπανωτά στα κεφάλια των τιποτένιων, κ' ένα παραγκώνισμα και μια καταφρόνια να συνοδεύη το πέραςμα του βαθιοστόχαστου. Όμως σά να μη μ' άρέσει κάποιος τόνος μυζολογίου που δίνει στην άληθεια τούτη ο φίλος μου. Γιατί «Νεκρών παράπονο» έπιγράφεται το γράμμα του; και γιατί οι νεκροί μας έτσιτοι να είναι νεκροί «που θάφτουνε τον έαυτό τους μόνον;» «Αν είχαν τή συνείδηση του είναι τους οι νεκροί τούτοι που, νομίζω, δεν αξίζει να τους κλαίμε, αλλά να τους ζηλεύουμε και να τους διαλαλέουμε, βέβαια θα μας άποκρίνονταν τώρ' από τα βόθρα του άόρατου που βρίσκονται, θα μας άποκρίνονταν «ήσυχα, γαλήνα, άδάκρυτα, φαιδρά: «Γιατί μας κλαίτε; γιατί παραπονίστε; γιατί καταδέχεστε να την κυλάτε την παρθένα σας πίκρα στα παζάρια; Με το μέταλλο της άκαταδεξιάς γε-

ρά βουλλώστε όλες τις χαραμάδες της καρδιάς σας. Δεν είμαστε' εμείς που είδαμε καθαρώτερα και πιο μακριά τριγύρω μας; Μέσα στών άερόλογων το σουσουρο δεν εκάμαμε να γρικηθώ μια φωνή σαν από την αυστηρή άρμονία του Λόγου; Μέσα στου Χάους την παραζάλη δε γυρέψαμε το Ρυθμό; Όπου οι άλλοι φλυαρούσαν, εμείς δεν τραγουδούσαμε; Και τί μας μέλει, αν ο χυδαίος μας έσπρωξε, αν ο μέτριος δε μας πρόσεξε, αν ο στενοκέφαλος δε μας έννοιωσε, αν ο πονηρός μας πλήγωσε; Και τί κι αν περιγελαστήκαμε, και τί κι αν βριστήκαμε, και τί κι αν πεινάσαμε, και τί κι αν χτικιάσαμε, και τί κι αν μας

πετάξανε σαν τα σκυλιά, και τί κι αν κανένα σημάδι δε δείχνει το χώμα που μας έθαψε, εκεί που τα κορμιά των τοκογύφων δέχονται μνημεία που μόνο για τους Άλέξαντρους ταιριάζουν; Τους χυδαίους και τους στενοκέφαλους, τους μέτριους και τους πονηρούς κλαύτε τους κ' έλεεινολογήστε. Μας μένει έμας το έργο μας' αυτό είναι: ή ζωή μας κι αυτό και το μνημα μας, σύμμετρα κι όμορφα κι άχλαστα. Μας φτάνει έμας ή γνώμη σας και ή τιμή σας, ή άγάπη σας κι ο θαυμασμός σας προς έμας. «Αν είστε δέκα σήμερα, θα είστε αύριο είκοσι, μεθαύριο εκατό' μια μέρα θα γίνετε λαός. Να ή πλερωμή μας και να ή δόξα μας! Έμεις δε ζούμε

με το σήμερα και με το αύριο. Ζούμε με την αιωνιότητα. Άλλά και κανένα αν δεν είχαμε, είτε τρανό είτε ταπεινό, να σκυθή άπάνου από το έργο μας, χαρά του νοϋ, και να μεγαλοφωνή ή να σιγοψιθυρίζη το όνομά μας, κι αν είμαστε καταδικασμένοι να περάσουμε και στη ζωή και πέρ' από τή ζωή, καταφρονημένοι και παραπεταμένοι, τίποτε δε θά χάναμε από το βάρος μας. Και τότε θα μας έφτανε το έγώ μας, με τή συνείδηση της μοναξιάς μας της ήρωϊκής. Κι ακόμα πιο πολύ, μιάν άγρια χαρά θα τή βύθιζε την ψυχή μας σε μοναδικό ξεφάντωμα' μιάν άγρια χαρά, έωσφορική, αν θέλετε, σαν από τή συνείδηση μιας ύπεροχής τόσο μακρινής για να τή μυριστούν, τόσο βαρειάς για να την καταλάβουν. Μιάν άγρια χαρά, κι από τή σκέψη πως χάρη κανενός δε θα χρωστούσαμε. Είμαστε' εμείς οι κερδεμένοι. Άφήστε να παραπονιούνται τα παιδιά». «Ετσι θα μας άποκρίνονταν οι πάντα ζωντανοί νεκροί μας. Και πιο πολύ απ' όλους κι άπάνου απ' όλους θα μας τή χτύπαγε κευδονιστά τα λόγια τούτα, ο άνοιχτόλογος και κοροΐδευτικός, ο ήθικολόγος και σατυριστής, ο πεζογράφος και τραγουδιστής, ο δημοτικιστής ο ριζοσπαστικός και συντηρητικός μαζί, ο στωϊκός άντάμα και κυνικός φιλόσοφος, ο άνθρωπος με τις δυό πατρίδες, την μια, την Άρβανιτιά, την Άλλη, την Κέρκυρα' ο Κονεμένος.

*

Και σε κάποιο άλλο άρθρο, βαλμένο στην «Εστία» από έναν κύριο Χ. Κ. γίνεται λόγος για τον Κονεμένο. Διαβάζω στο έργο τούτο: «Ο Κονεμένος δεν έγραφε κανόνες και συνταγές γλωσσολογικάς. Έχθρός των γλωσσικών συστημάτων, όποια προσπαθούν να μορφώσουν οι Ψυχαρασταί, έδημιούργησε με τα ποικιλώτατα και πολυειδή συγγράμματά του το καλλίτερον, το μουσικώτερον και τελειότερον γλωσσικόν ιδίωμα—όχι την δημοτικήν του Ψυχάρη και των άλλων μαλλιάρων, αλλά την γλώσσαν την νεοελληνικήν, όπως την νοιώθουν οι Έπτανήσιοι λόγιοι, μεταξύ των όποιων κατείχε περίθλεπτον θέσιν ο Κονεμένος. Να με συμπαθή η κύριος αυτός. Το να ξεχωρίζη κανείς ένα συγγραφέα, βάζοντας τον πιο μπροστά, σύμφωνα με τους κανόνες της προσηπτικής, από τους άλλους γύρω του, για να κάμη να ποσειζουν πιο πολύ σ' αυτόν, και μαλιστα όταν οι άλλοι γύρω του δουλεύουν όλως διόλου αντίθετα και άμοιαστα, τέτοιο ξεχώρισμα έχει τον τόπο του. Όταν όμως μιλώντας για έναν άνθρωπο, τον ξεχωρίζης άπρεπα, και όταν, για να τον ξεχωρίσης, παίρνεις το φαλλίδι και κόβεις την εικόνα του μίσ' από το μεγάλο πολυπρόσωπο και ποικιλόχρωμο πίνακα, από τον πίνακα που άχώριστος είναι με την εικόνα, γιατί είναι καμωμένη αυτή από το χέρι του ίδιου ζωγράφου, και δεν μπορεί να νοηθώ χωρίς τα πρόσω-

πα τ'άλλα· όταν την ψαλλιδισμένη αυτή ζωγραφιά την κολλῆς σὲ μιὰ βιτρίνα καὶ κράξεις «καμαρῶστε την, καὶ φτύστε ἀπάνου στὸν πίνακα, γιατί ἐκείνος δὲν ἀξίζει»,—τότε τέτοια καμώματα ἢ δὲν εἶναι σοβαρὰ καὶ εἶναι παιδιᾶτικα, ἢ πηγάζουν ἀπὸ μιὰ πολὺ ἀλαφρῆ καὶ συγχισμένη συνείδηση τῶν πραγμάτων. Στὴν περίστασι τούτη ὄχι τὸ ξεχώρισμα, ἀλλ' ἀπεναντίας, γιὰ τὸν κριτικὸ νοῦ, τὸ ἀντάμωμα εἶναι ἐκεῖνο ποῦ θὰ βοηθήσῃ γιὰ τὸ ξεδιαλυθῆ καὶ γιὰ τὸ ξεναπαρασταθῆ τὸ πρόσωπο τοῦ Κονεμένου. Τὸ ἀντάμωμα μὲ τὴ μεγάλη ἀπολυτρωτικὴ καὶ μὲ τὸνομα τοῦ Ψυχάρη—πολὺ σωστά—σημαδεμένη κίνησι μ' ὄλους αὐτοὺς τοὺς λογῆς λογῆς διανοητικούς ἢ κοινωνικούς ἐργάτες, ἀξιοτίμητους ἢ ἀξιοθῆμαστους, ποῦ ὅπως καὶ ἂν τοὺς πῆς τὸνομά τους, ἢ μαλλιάρους, καθὼς τοὺς λένε οἱ περιγελαστές καὶ οἱ πρόστυχοι, ἢ νεοσολωμικούς, ὅπως τοὺς πρέπει, τὸνομά τους θὰ μείνῃ μὲ τιμῆ στὴν ἱστορία, ὅταν ὄξουνε ξεριτίσει καὶ καπνὸς χαθῆ πολλές δόξες καὶ ἀμέτρητες φήμες. Ἀπεναντίας ὁ Κονεμένος εἶτανε γιομάτος ἀπὸ κανόνες καὶ ἀπὸ συνταγὲς γλωσσολογικές. Καὶ εἶταν ἴσα ἴσα ὁ πιὸ συστηματικός. Κι ἂν δὲν εἶτανε Ψυχαρῆς, ἂν δηλονότι σὲ μερικὲς λεπτομέρειες δὲ συμφωνοῦσε μὲ τὴν ἀλύγιστη λογικὴ καὶ μεθοδικότητα τοῦ δασκάλου τοῦ «Ταξιδιού», καὶ ζητοῦσε συντηρητικώτερα καὶ συμβιβαστικώτερα μὲ τοὺς κειροὺς νὰ τὰ βολέψῃ, ὅμως εἶτανε προϋψαριστῆς καὶ ἀπὸ τοὺς πιὸ γενναίους. Εἶναι αὐτὸς ποῦ ἔγραψε: «Ἡ σημερινὴ κοινὴ γλῶσσα ἔχει σχηματιστῆ ἀπὸ τὴ διαφθορὰ καὶ ἀπὸ τὴ συγχώνευσι ὄλων τῶν ἀρχαίων διαλέκτων· ἀλλ' αὐτὴ τὴ διαφθορὰ καὶ τὴ συγχώνευσι τὴν ἔχουν ἐνεργήσει βαθμηδὸν οἱ αἰῶνες, καὶ γιὰ τοῦτο ἡ νέα αὐτὴ γλῶσσα εἶναι σῶμα ποῦ ἔχει ἐνόητα καὶ μορφῆ, καὶ ἔχει κανόνες, καὶ εἶναι σῶμα ζωντανὸ, καὶ εἶναι γέννημα γνήσιο τῆς ἀρχαίας, καὶ ἔχει δικαιώματα ὅσα εἶχε καὶ ἡ ἀρχαία. Μιὰ γλῶσσα ὅμως ποῦ τὴν ἐφκίσαμ' ἐμεῖς στὸ διάστημα μιᾶς ἡμέρας, ἀνακατώνοντας ἄνομα ὅσο καὶ ἀνόητα μὲ δικὸ μας τρόπο ὄλα τὰ στοιχεῖα, ἀρχαῖα καὶ νέα, γλῶσσα ποῦ ἀπὸ τὸ ἔθνος μῆτε ἐγίνε μῆτε εἶτουν δυνατόν νὰ γίνῃ, εἶναι ἄψυχο ἔκτρομα ποῦ δὲν ἔχει μορφῆ καὶ ἐνόητα παρὰ μόνο στὴ φαντασίᾳ τῶν λογιωτάτων. Καὶ ὅμως, καθὼς ἔχουμε πῆ καὶ προτῆτερα, οἱ κόποι ἐκείνων δὲν θὰ πᾶν τελείως χαμένοι, ἀλλὰ θὰ χρησιμίσουν γιὰ ἕνα ἄλλο σκοπὸ ποῦ αὐτοὶ δὲν ἐφαντάζονταν. Ἐκεῖνοι ἐξέθαψαν ὄλο τὸ ὕλικὸ ποῦ ἐμεῖς

τώρα τὸ βρίσκουμε ἕτοιμο. Ἀλλὰ ἐμεῖς τοῦ δίνουμε ἄλλο σχῆμα καὶ τὸ ὑποτάσσουμε στοὺς κανόνες τῆς νέας Γραμματικῆς, ἐπειδὴ τὸ ἔθνος καὶ ἡ ἐποχὴ εἶναι θέλουσε».

Ἡ θεωρία, ἡ ἀρχὴ καὶ ὁ σκοπὸς τῆς νέας γλωσσικῆς συνείδησης, καθὼς διατυπώνονταν στὰ 1873 στὸ σημαντικώτατο φυλλάδιον τοῦ Κονεμένου «Τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας» δὲ διαφέρουν ἀπὸ τὴ θεωρία, τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ σκοπὸ τῆς νέας γλωσσικῆς συνείδησης καθὼς παρουσιάστηκε μὲ τὸ «Ταξίδι» στὰ 1888 παρὰ στὸ καί ἐκεῖνο ποῦ φέρνει πιά, ὕστερα ἀπὸ δεκαπέντε χρόνια, ἡ προκοπὴ τῆς Ἰδέας, τὸ ὠρίμασμα τοῦ καρποῦ, τὸ πιὸ στρογγυλὸ σχῆμα, ὁ πιὸ πολὺς χυμὸς· δὲ διαφέρουν παρὰ στὸ καί ἐκεῖνο ποῦ μᾶς δίνει μιὰ ἀκέρια ἐπιστήμη συντροφισμένη ἀπὸ τὴν πιὸ λαμπερόχρωμη ποίηση. Ὅμως ὁ Κονεμένος εἶν' ἕνας πρόδρομος μεγαλοφυῆς. Καὶ γιὰ τοῦτο τὸν ξεχωρίζει, καθὼς τοῦ ἀξίζει, ὁ ἴδιος ὁ Ψυχάρης σὲ τοῦτες τὶς ἀξιοσημειώτες γραμμῆς, μέσα σὲ μιὰ του σημείωσι τοῦ δευτέρου τόμου τῶ «Ρόδων καὶ Μήλων». Ἀτὸ σύστημα τῆς μιῆς γλώσσας βρῖσκειται, ποῦ νὰ πῆ κανεῖς, ἐφαρμοσμένο στὰ βιβλία τοῦ Κονεμένου πολὺ καλῆτερα καὶ πιὸ δυνατὰ παρὰ σὲ ἄλλο κανένα. Εἶναι μιᾶ γλῶσσα, μὰ ἡ μισογλωσσία τοῦ εἶναι πιὸ μεθοδικὴ παρὰ στοὺς ἄλλους. Βάζει πλάγι πλάγι: δύο ἀντίθετες γραμματικῆς, μὰ τουλάχιστο μ' ἕνα σύστημα, μὲ μιὰ θίλησι... Σὰν πιάσι κανεῖς νὰ μελετήσῃ μὲ τὰ σωστά τοῦ τῆ μιῆς γλώσσας, μὲ τὰ καλὰ, μὰ καὶ μὲ τὰ κακὰ τῆς, πουθενὰ δὲ θὰ τοῦ φανῇ πιὸ ἀξιωμαλέτητη παρὰ τοῦ Κονεμένου τὰ βιβλία. Πρέπει νὰ πῶ τὴν ἀμαρτία μου: τώρα μονάχα, ὕστερις ἀπὸ τοῦ Krubacher τὸ ἀνάγνωσμα, πῆρα νὰ τὰ διαβάσω, καὶ χάρηκα βλέποντας ἄνθρωπο ποῦ ἔκαμε τόσα καὶ τόσα γιὰ τὴ δημοτικὴ, καὶ ποῦ, ἀκόμα καὶ ἂ δὲ συμφωνοῦμε καθαρὰ, ξέρι τι λέει. Λυποῦμαι μονάχα ποῦ ὁ σεβαστὸς καὶ ἀγαπητὸς μου κ. Κονεμένος δὲ μοιάζει νὰ μᾶς κατὰλαβε πάντα... Μὰ τὸ πιὸ σπουδαῖο καὶ τὸ μόνο ποῦ ἔχουμε νὰ θυμηθοῦμε εἶναι ποῦ ὁ Κονεμένος πολέμησε γιὰ τὴ δημοτικὴ καὶ τὴν ἀγάπησε».

★

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς ὁ Κονεμένος, ἐνῶ ἀνήκει στὴν εὐεργετικὴ Σχολὴ τῶν Κερκυραίων, ποῦ ἀνάμεσα τοῦ Βηλαρῆ καὶ τοῦ Ψυχάρη, καὶ μέσα στὴ γλωσσικὴ σύγχισι καὶ στὸν ἀκράτητο λογιωτατισμὸ, κράτησε μόνη τὴν ἀγνή παράδοσι τῆς ζωντανῆς γλώσσας, διαφέρει ἀρκετὰ ἀπὸ τοὺς συντοπίτες

του. Στέκεται κάπως μακριὰ καὶ ἀπὸ τὸ λεπτό—καθὼς ὁ Κρουμπάχερ τὸν ὀνομάζει—Πολυλᾶ, τὸν ὑποκειμενικώτερο στὸ γλωσσικὸ ἀνακάτωμα, καὶ ἀπὸ τὸν ἀδρὸ κ' ἐπικρατικώτερο δημοτικιστὴ Θεοτόκη, καὶ ἀπὸ τὸ μετρημένο δημοτικισμὸ τοῦ Κηλοσοφίου μακριὰ· ὁ Κονεμένος βρῖσκειται πιὸ κοντὰ στὸ Λασκαράτο τῆς Κεφαλλονιάς. Στὴ «Διαθήκη» τοῦ ὀνομάζει τὸν ποιητὴ μὰζι τοῦ «Λιζουριού» καὶ τοῦ συννέττου στὴ «Γυναῖκα μου», τὸν πεζογράφου τῶν «Χαρακτήρων» καὶ τῶν «Μυστηρίων τῆς Κεφαλλονιάς». τὸν ὀνομάζει «σύντροφο στὰ αἰσθήματα καὶ σὲ μερικὲς ἰδέες». Ὁ Κονεμένος εἶναι τῆς φυλῆς τοῦ Λασκαράτου, καὶ σὰ νὰ συνεχίσει τὸ ἔργο ἐκείνου πλάττερη καὶ πιὸ καθαρισμένα. Κάποιος στοχαστικὸς εἶπε: «Ἐξω ἀπὸ τὴν πόλιν κ' ἐξω ἀπὸ τὴν εἰρωνεία, τίποτα δὲν ἀξίζει». Ὁ Κονεμένος ἢ σφυρίζει τραγούδι, ἢ μονάχα σφυρίζει... κοροϊδευτικὰ. Λιγοστό εἶναι τὸ τραγούδι του, καὶ περισσὸ τὸ σφυρισμὰ του. Ἔχω μπροστὰ μου μιὰ δυσκολόβρετη συλλογὴ ποιημάτων του, τυπωμένων ἀνώνομα στὰ 1879. Δεύτερη διορθωμένη ἐκδοσι στίχων, γραμμένων ἀπὸ τὰ 1859 ὡς τὰ 1865. Σὰ νὰ εἶτανε μιὰ νεανικὴ μονάχα ἐξέψῃ κ' ἕνα περσοτικὸ σκέρτσο στὴ ζωὴ τοῦ τραπεζοῦ. Ἐμπνέεται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὶς αἰώνιες κοινοτοπίες τῆς λυρικῆς Μούσας. Μᾶς ξεμυστηρεῖται τὶς ἀγάπες του καὶ τοὺς πόνους του, μᾶς μιλάει γιὰ τὰ συναπαντήματα καὶ τοὺς χαμούς, γιὰ τὶς γνωριμῆς καὶ τοὺς θάνατους, γιὰ τὰ μάτια καὶ τὶς πρωτομαγιῆς. Εἶναι τυφερός, πονεμένος, πλατωνικός, δακρυσταλάχτος. Κάποιοι στίχοι του, τρεμουλιαστοὶ σὰ δροσοσταλίδες στὴν ἄκρη ἀπόνα πρᾶσινο φυλλάκι:

Τρέμει στὴν κλῖνῃ σου—τὸ φυλαχτὸ,
τὸ φῶς τοῦ λύχνου σου—τρέμει καὶ αὐτὸ,
τρέμουν τὰ γόνατα,—τρέμ' ἡ καρδιά μου,
τρέμει σὲ χεῖρή μου—τὸ φίλημά μου.

Κι ἂν εἶναι καὶ ὄνειρο,—καὶ τί πειράζει;
Γλυκὸ εἶναι τὸνειρο—καὶ ἀλήθεια μοιάζει.
Τρέμουν τὰ γόνατα—τρέμ' ἡ καρδιά μου,
καὶ ἂς εἶναι καὶ ὄνειρο τὸ φίλημά μου.

Καὶ οἱ ἄλλοι ἀπὸ «Τὸ θάνατο τῆς ἀγαπημένης του»,

Τὰ μάτια ἀπάνου ἐσῆκωσες,
Ἐσῆκωσες τὰ χεῖρα,
Ὁ ἥλιος θολὸς ἐπρόβαλε
Γιὰ σένα ἕνα ταχύ·

ΨΥΧΑΡΗΣ

Ἡ ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ *

Νόμιζε ὁ Ἀντρέας πῶς θὰ τὴ διασκεδάσει λέγοντάς τῆς κ' ἕνα λόγι νὰ γελάσει. Μὰ τὴν κούραζε τρομερὰ ὡς καὶ τὸ γαργάλισμα ἐκεῖνο ποῦ γίνεται μέσα μᾶς σὰν πᾶει τὸ γέλιο νάνεβῃ στὰ χεῖλια μας. Καὶ τόσο λιγνὴ ποῦ καταντοῦσε διάφανη. Ἀδύναμη ὅσο φαντάζεσαι. Ἰσα μὲ τὴν πέμτη, ὀχτώ, ἢ μόνη τῆς θροῆ, λαφριά σαμπάνια, σαμπάνια ἐνοεῖται ἀνακατεμένη μὲ νερὸ περίσσιο, πάχος, κάπου κάπου μιὰ χουλιαριά καφὲς σ' ἕνα ποτήρι κρύο νερὸ. Τῆς τὰ δίνανε γιὰ νὰ βασταχθῆ ὅπως ὁπως· νὰ φᾶ καθαρὸ, νὰ μασήσῃ, δὲν τῆς φέρνανε τίποτα· καμιά στερεὴ τροφὴ νὰ πίνῃ μονάχα, καὶ συχογύρεβε. Ἀξαφν, τὴν παρασκεῖθ', ἐννιά, γύρεψε καὶ φαγί, φαγί νὰ φᾶ. Φοβήθηκε ὁ Ἀντρέας. Πάρα πολὺ νωρὶς· δὲ θὰ τὴν ἀφήσῃ βέβαια ὁ για-

τρός. Μὰ ὁ γιατρός εἶχε δικὴ του γιατρικὴ.
—«Μπράβο! Νὰ τῆς φέρουνε, ἀφοῦ γυρέσει. Καλὸ σημάδι!»

Παρακάλεσε κρυφὰ ὁ Ἀντρέας τὴ νοσοκόμα, τὴ Βιχτώρια, νὰρχισῃ ἀγάλια ἀγάλια, ἕνα πιατάκι μικρὸ μικρὸ νὰ τῆς δίνῃ, ποῦ νὰ τσιμπήσῃ, καὶ τελειώσει. Τάξανε λοιπὸν τῆς Κατινούλας πῶς τὰπόγεμα θὰ τῆς φτιάσσουνε μιὰ κρέμα. Φαντάσου! ἔβλεπε μᾶς καφὲ, γιὰ τὸ γούστο. Πρόσμενε, πρόσμενε ἡ Κατινούλα. Πότε θὰ φτάσῃ; Στὴν κάμερὴ τῆς, ἀπὸ τὸ μεσημέρι, καθότανε στὴν πολθρόνα κ' ἐπλεκε μιὰ μεσόκοπη γυναῖκα, γριούτικη καὶ χοντρή, ποῦ τὴν πρόσεχε ὅταν ἔλειπε ἡ Βιχτώρια, εἶδος παρανοσοκόμα. Εἶτανε καὶ ὁ Ἀντρέας στὴν κάμαρᾳ, ἐκεῖνη τὴν ὥρα. Ἡ Κατινούλα ξαπλωμένη πάντα καὶ τὸ χαμόγελό τῆς μιὰ γλύκα, σὰ νὰ θεωροῦσε ἀγγέλους στὸ ταβάνι. Ὄνειρόπλεκε δυνατὰ, γιὰτί τώρα μποροῦσε νὰ πῆ δυὸ λόγια χωρὶς κόπο, ἀρκεῖ νὰ μὴ λαλοῦσε μὲ συνέχεια, ὄνειρόπλεκε καὶ ἀναστίναιζε, λὲς νῆλιωνε ἡ καρδιά τῆς.

—«Ἄχ! περίφημη, περίφημη θᾶναι ἡ κρέμα!»

—«Περίφημη!», τῆς ἀποκρίθηκε ἡ γυναῖκα, καὶ ξανάπιασε μάνι μάνι τὴ δουλειὰ τῆς, νὰ μὴν ἀνοίξουνε κουβέντα. Ὁ Ἀντρέας, τὴ φημερίδα του στὸ

χεῖρι, καὶ διαβάσε. Ἄκρη σιωπῆ.
Κατόπι ἀπὸ δέκα λεπτὰ, ἡ Κατινούλα·
—«Κυρία Σαβή!»—τόνομα τῆς παρανοσοκόμας.
—«Τί τρέχει;»
—«Ἄχρη, λέει, καὶ καρέ μέσα! Ὁχ! τί καλὸ ποῦ θᾶναι!»

Ποῖο; Μὰ νὰ ἡ κρέμα ποῦ τὴν ξεχάσανε στὸ μεταξύ κ' ἡ γριὰ καὶ ὁ Ἀντρέας, ποῦ δὲν τὴν ξεχνοῦσε, φίλε μου, ἡ Κατινούλα.

Ἡ ὥρα τέσσαρις, τῆς φέρνουνε πιά καὶ τὴν κρέμα. Τὴ ρουφᾶ μπροστὰ σ' ὄλους ἄψε σβῆσε.

—«Θέλω καὶ ἄλλη!»

Καταντοῦσε κωμικὸ. Αἰ! τὸ σάββατο, κανένα ζουμάκι; Τί ζουμάκι; Καλέ, κρέας νὰ τῆς δώσουνε, λέει, πατάτες, ψάρι, νὰ τῆς δώσουνε ἀπὸ κείνα τὰ νύστιμα, τὰ ἄρεχτικά ποῦ καθὲς μέρα τὰ πηγαίνουνε μὲ τὸν ταξιδᾶ στοὺς ἀρρώστους καὶ ποῦ τὴ μεθᾶ ἡ μυρωδιὰ τους.

—«Πεινῶ!»

Σὰν πεινᾶς, παιδάκι μου, γιατρικὰ δὲ βρῖσκεῖς ὄχι ἀπὸ τὸ μαγερεῖο. Ἀλήθεια, σὰν ἀρρώστια τὴν πλάκωσε ἡ πείνα. Ἔτσι περᾶσανε κ' οἱ ἐφτά σημαντικώτερες μέρες, ποῦ ἔλεγε ἡ Βιχτώρια. Δούλεβε μιὰ μορφὴ τὸ νεορὶ τῆς. Δούλεβε καλοῦσιμα

* Ἡ ἀρχὴ του στὸ 228 φύλλο.

Αδίκη μοίρα, αγάπη μου,
Ψηλά έβαλε ιδιότεια
Χωρίς παρτίδα εύρέθημες,
Χωρίς άπαντοχή.

Κι ανάμεσα στην έλεγειακή και στην ειδυλλιακή του ένθιση ξεμυτίζει, δειλότερα στην άρχή, τολμηρότερα ύστερα τó επιγραμματικό κεντρί. Τó πιό πολύστιχο ποίημα τής συλλογής «Η παλιά μου αγάπη» είναι συνθεμένο μαζί από τρυφερό πάθος και, πιό πολύ, από σατυρική κακία. Από τά σημειώματα στο τέλος βλέπουμε πώς άδιαφορούσε για τούς στίχους του, δέν είχε και πολύ πίστη στην αξία τους—ή αλήθεια είναι πώς μεγάλη δέν είναι ή αξία τους—και σχεδόν τούς περιφρονούσε. Γνώρισμα, πού μάς θυμίζει, κι αυτό, τó Λασκαράτο.

*

Η «Οικογένεια», μελέτη, καθώς την υπο-επιτολοφορεί, φάνηκε στην Κέρκυρα στα 1876. Μέσα στα ένιά κεφάλια των 68 σελίδων της έβαλε ó φιλόσοφος συγγραφέας της όλο τó νού του τόν άνεξάρτητο, όλη τή γενναία του αισθαντικότητα. Κάποιες γραμμές τής μελέτης αυτές τραβάνε ίσα με τή λεπτή συγκίνηση τού ποιητικού ρευστασμού : «Έκείνο πού κυρίως σχηματίζει και χαρακτηρίζει τήν ανθρώπινη ύπαρξη, εκείνο πού τήν εύγενίζει, πού τήν ύψώνει, είναι ή εύαισθησία και ή εύαισθησία είν' άχώριστη με τή νοημοσύνη ή εύαισθησία δηλαδή έχει δική της νοημοσύνη, όπου δέν ήμπορεί νά τήν έννοση παρά ένας όπου νά είν' εύαισθητός... Στόν άνθρωπο ή φύση έχει δώσει δύνάμεις εύγενικαίς όπου ή άνθρωπος πρέπει νά ταις γυρέψη, νά ταις κληλιεργήση, νά ταις άναπτύξη. Ο άνθρωπος είναι τó έντελέστερο πλάσμα, είναι ή βασιλέας άπάνου στον Πλανήτη του· ή άνθρωπος λοιπόν για κάτι άνώτερο πρέπει νά επλάσθη, κάτι πρέπει νά είναι. Σε μια παγκόσμια Συνέλευση δέν θά είχε τάχα δικαίωμα κι ó δικός μας Πλανήτης νά φέρη εκεί τó λιγώτερο λιγώτερο μια ψήφο; Σε μια παγκόσμια συνέλευση θά έστειλε κι ó Πλανήτης μας τόν αντιπρόσωπό του, τόν καλύτερο πού νά είχε, έναν άνθρωπο πού δικαιωματικώς και εξ ανάγκης θά έλάβαινε μια θέση στο πλευρό των άλλων αντιπροσώπων, ως ήταν και άγγελος οι άλλοι εκείνοι».

Τήν πιό διαλεχτή του ποίηση ó Κονεμένος φαίνεται πώς τήν έβαλε στον πεζό λόγο του. Όμως ή «Μελέτη» κάθε άλλο είναι παρά τó γέννημα έ-

νός ποιητικού όνειρου, κάθε άλλο παρά τó παιγνίδι ένός περιγελαστή. Με μια συγκίνηση συγκρατητή κι άποσκευασμένη κάτω από ένα δυνατό, μά ήτυχο και πρσο ύφος λόγου (όπως κρατάει άποσκευασμένες και τίς πηγές τής πολυποίκιλης και στερεωμένης μόρφωσής του ή συγγραφείας της, τρέπος αυτός για νάποφεύγη κάθε τόνο διδαχτικό και κάθε πολυγνωσίας επίδειξη) ή Κονεμένος εξετάζει τά σχετικά τó ένα με τó άλλο ζητήματα τού γάμου, τού διαζύγιου, τού έρωτα, των παιδιών, τής οικογένειας και σοβαρά, και σα νά λέγαμε άπρόσωπα, μά γενναία και τολμηρά και δίχως νά επηρεαστή από τήν Πρόληψη, και δίχως νά προσκυνήση τή Συνήθεια, χτυπάει τó σύστημα, και κοιτάει ναύρη έναν άλλο τρόπο πού νά σβύνη πιό σοφά και πιό άκέρια τή μεγάλη δίψα τής κοινωνικής εύτυχίας, όσο κι αν ή τρόπος αυτός μπορεί νά φανή παράξενος και σκανταλιάρης και —μήν τó κρύβουμε— άνήθικος στα μάτια των ανθρώπων, και πιό πολύ των νοικοκυραίων, και των άλυσοδέτων, πού ή δέν έχουν ελεύθερη τή γνώμη τους ή πού άλλοι στοχάζονται γι' αυτούς μια για πάντα. Ο Κονεμένος τραβάει πέρ' από τήν καθιερωμένη ήθική, βλέπει πρós μια ήθική άπαράδεκτη, για μάς ακόμα, όμως ουσιαστικώτερη και σαν ένας πυροσβέστης, πού πολεμώντας νά γλυτώση από τή φωτιά σπίτια παρέχει άπειραχτα ακόμα και ζωές ανθρώπων, δε θά δισταζε νά γκρεμίση με τó τσεκούρι του τούλους τετράπληλους μπροστά του και νά συντρίψη πολύτιμα έπιπλα, έτσι κι αυτός γκρεμίζει και συντρίβει τά ήθικά έιδωλα, βλέποντας πρós έναν άπόμακρο ακόμα γλυτωμό φερμένο από μίαν άνώτερη ήθικοποίηση. Και καθώς και στην «Οικογένεια» και σ' ένν σύντομο έργο του «Η Κίνα και ή προσηλυτισμός», ή Κονεμένος δείχνεται πώς θά ήταν άξιος νάμνη, αν οι περιστάσεις κι ή κόσμος γύρω του τότε βοηθούσαν, νάμνη στο χορό των άνυπόταχτων κ' επαναστατικών φιλόσοφων στο χορό πού κορυφαίοι του λαμπυρίζουν άνθρωποι σαν τó Νίτσε, και σαν τó γάλλο Λουδοβίκο Μενάρ. Ο Κρουμπάχερ θαυμάζει πώς ή Κονεμένος μπήκε στην ουσία τής γλωσσικής ιδέας, μόνο με τó γερό του νού και με τó φυσικό του αισθημα, χωρίς καμιά γλωσσολογική μόρφωση. Τήν ύγεια τού νού του και τó βαθος τής φυσικής εύαισθησίας του πρέπει κανείς νά τή θαυμάση και σ' άλλα τά ζητήματα πού βάλθηκε νά εξετάση, εζόν από τó γλωσσικό.

Μέσα στη «Διαθήκη» του συμπλέκονται ή Λουκιανός κι ή Διογένης, ξεμυτίζουν ή Ρουσσώ και ή Σούιφτ, ή Κονεμένος, ή γέρος πιά Κονεμένος—γεννήθηκε στα 1832 κ' ή Διαθήκη φάνηκε στα 1901—ή ζουβλός Κονεμένος, καθώς αυτός τó μολογέ πώς οι άλλοι τότε λέν, ή βουβλιωμένος Κονεμένος—καθώς τó μαρτυρεί κι ή Πασχιάννης,—δίνει δρόμο ελεύθερα στην παραξενιάρια φαντασία του. Μέσα από τó φτωχικό και με έπαρχιώτικη άφιλοκαλία τυπωμένο βιβλιαράκι τί πλούτος ομοιομοιικός, και πώς τó σπέρτο τού πικρόγλυκου λικεριού πού μάς κερνάει, μάς γκραλλίζει και μάς εύχαριστεί! Κάθε λογής ζητήματα και κάθε λογής πράγματα και κάθε λογής πρόσωπα, περνοδιαβαίνουν μέσα στη «Διαθήκη». Τά ζητήματα κάποτε παίρνουν πρωτόφαντο χρώμα, τά πράγματα ζωντανεύουν στο χαρτί, τά πρόσωπα είναι σκίτσα, βιαστικά, μά επιτήδεια τραβημένα από χέρι τεχνίτη. Και κάτω απ' όλα τούτα ένός άνθρωπος πολυτάραχος με έγνοιες και με φιλονικίες, γιομάτος από μια ζωή πολυγνώστρα και ξεχωριστή, μά πάντα μένοντας στο περιθώριο τής ζωής. Κάποτε και πότε μια πολυλογία πού θυμίζει τó γέροντα, και τόν πεισματάρη, και τόν άνοικονόμητο. Μά πάντα ή Κονεμένος, ή κάτω από τήν παραξενιά τού τρόπου του και με όλη τή νοσηρήν υπερευαισθησία του, και καμιά φορά, κι από τήν άφορητή ίσα ίσα τής νοσηρής υπερευαισθησίας του, πάντα σχεδόν θησαυροφύλακας τού όρθου λόγου και τού ωραίου λόγου με τήν περηφάνια και με τήν καταφρόνηση τού δημιουργού καλλιτέχνη αγνάμεια από τά κοπάδια των άγνωνων και των ορόνιμων πού ή τιμημένη, κανονισμένη και τετράπαχη ζωή τους δε βαρύνει όσο βαρύνει μιας ώρας σκέψη από τή ζήση τού στοχαστικού.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΣΤΟ ΘΕΟ

Στη νεκρική τί σιωπή πού άφάνει τόνόμει σου,
σδυμένο από τά χείλια μου, μά στην καρδιά γνωστό,
σαν παιδικάσιον έρωτα στών γερατιών τή στήχη,
τήν πρώτη σου συγκίνηση πολλές φορές πούδω.

Έσύ, μέσ' στών αιώνων μας τις νύχτες τρωαδούρος,
τόνισες στο λαούτο σου πρηγοριές ζωή,
κι αν ή λατρεία σου έσθηνεν, εκείνη ή τρενιάδα,
μένει όνειρο άλησμόνητο σ' όποις καρδιά πονεί.

PENSIEROSO

και ή δίψα, ώστε μήτε λόγος, μή τó κόψιμο τού νερού. Η πείνα της πιά, στην Κλινική δέν είδανε τó ταιρι της ως τά τότες. Ένα μήνα και πέντε μέρες πού κήθησε, τί δέν έτρωγε; Κι όλο άνυπομονούσε, από τó πρωί στο μεσημέρι, από τó μεσημέρι στις τέσσερεις, δηλαδή στο δειλινό, από τίς τέσσερεις στις έφτά. Τέλειωνε και πεινούσε άκόμη. Έρχότανε ή γιατρός, τής συμπούσε τά μικρούλα, τά μπράτσα, τίς γάμπες, τής τά συμπούσε δυνατό, νά καταλάβη μαθής τί πάχος είτανε άρπά, πούσκιωμα φέρτικο ή γερό πάχος, γιατί πάχαινε ύπόσνα. Γερό είτανε και χειρότανε ή κ. Σεβίλας.

—«Τό φαρί, βλέπετε πώς δέν πρέπει κανείς πάντα νά τó φοβάται, παρατηρούσε τού Αντρέα. Συφέρνει, σφύρνει πολύ!».

Τó σφύρνει έμοιαζε νάκαι τó βαγγέλιο τού Σεβίλας. Καλός ή χριστιανός και τί νά κάμης; Άγαπούσε τήν Κατινούλα, διασκεδάζε κιόλας μαζί της. Τού έραζε κάποιον ύφος άδολε και ξέθαβό πού είχε, καθαριο κι άνόθευτο σαν τó κορυσταλλι. Ότι πού ένοιγε τήν πόρτα τής κωμαρής της τó πρωί για τó δέσιμο τής πληγής, ή γιατρός μελούσε τó ήζερν πώς κάτι πάλε θάκούση πού θά γελάση. Έλούσε τώρα και ή Κατινούλα, χωρίς νά τήν πειράξη. Γε-

λούτε με τόν τρόπο πού έλεγε ή κ. Σεβίλας κάθε φορά στο άλλαξοδέσιμο άπάνου.

—«Τί όμορφη, μά τί όμορφη πληγή! Δέν μπορούσε νά βρασταχτή, καμάρωνε ή ίδιος τήν πληγή πού τής άνοιζε τόσο πιδέξια και πού φαινότανε μόλις. Είχε δικιο νά καμαρώνη ή γιατρός· πληγή δέν άνοιζε, άνοιζε ζωή».

—«Μά ή πληγή μου, γιατρέ, ή όμορφη πότε θά κλείση; Έγώ θέλω νά τρέξω στους δρόμους. Θέλω και νά φύγω. Κοστίζει έδώ».

—«Μή σε μέλη, θά γίνει γλήγορα και τούτο. Έσένα, τó στομάχι σου θά σε σώση».

Τó πρώτο σήκωμα της και τά πρώτα της τά βήματα, στην κωμαρα έννοείται, δέν τής πετύχανε ώστόσο σαν τήν όρεξή της, γιατί θαβρόσε ή αγαθή μας ή Κατινούλα πώς τής είτανε όλα βολετα, έσκυψε κατι νά μαζώξη χαμου, και λιγοθύμησε. Άφρό δέν τó είδε ή Αντρέας. Φεβγάτος από τήν παρασκευή, δεκατρείς τού Σταθρού. Οι έννια μέρες πού έμεινε τού Μπ..., μά όλα τά βάσανα κι όλη τήν παραζάλα, επειδή άκόμη και σαν έρωγε, ανάβρωνε μόλις ή Κατινούλα, οι έννια μέρες τής Κλινικής σταθήκανε για τόν Αντρέα χαρισάμενες μέρες. Τά βάσανα ίσα ίσα κ' οι παραζάλες μπορεί νά σου

τονέ γλυκαίνανε τόν καιρό εκείνο. Ένοιωθε πώς ζούσε όζω από τά βιβλία του, πώς γινότανε άνθρωπος. Άθρωπος ζωντανός. Τί περίεργο. Ένοιωθε πώς καταλάβαινε τώρα και τó Σοφοκλή. Άθρωπος, άθρωπος κι ή ποιητής του, άθρωπος πού τίποτις άθρωπινο δέν τó περνούσε για ξένο, άθρωπος πού ένα ένα πήρε όλα τά θρώπινα τά πάθια νά σου ταναλύση, λοιπόν και πρώτα πρώτα ή ίδιος νά τά συνισταθή, άθρωπος πού τόν άθρωπο αγάπησε, πού τόν άθρωπο σου ψυχολόγησε παντού και στις τραγωδίες πού διατηρήσαμε και στις τραγωδίες πού πήγανε χαμένες και πού από έναν τίτλο, από ένα στίχο, από μια ύπόθεση βλέπουμε τήν πανάθρωπη καρδιά του.

Συλλογίστηκε λοιπόν ή Αντρέας, όσο είτανε άκόμη στο Μπ..., νά ξεσηκώση και στις έφτά τραγωδίες και στα άποσκευατα κάθε λέξη πού σημαίνει όνο, χαρά ή άγάπη, νά στήση πίνακα, νά συγκρίνη τί Σοφοκλή με τούς συνκλαίτες του. Τήν πέμνη, όχτώ τού Σταθρού, σ' ένν μαγαζί, δίπλα στο δρόμο πού καθότανε, αγόρασε κατι χαρτίνα πλακάκια, κατι καρτονάκια χοντρούλα, για νά τά ξεχωρίξη έφκολα τó χέρι και νά σημειώνη από μια λέξη στο καθένα με τήν παραπομπή της. Άρχισε τόν πίνακα, τήν παρασκευή, έννια. Γλήγορος αγρό-

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΟΔΙΕΣ

Χτισμένο στον άμμο.—Ζ. Φυτίλη.—Τό
Ξεφάντωμα.—Η. Κουλουβάτου.

Τό καινούριο δράμα του κ. Φυτίλη κοινωνικό έ-
χει θέμα καθώς και τὰ πρωτητερινά του. Ένας έμ-
πορος—Στεφανής—παίρνει τή Μέλπω που τόν ά-
γάπησε μά που βρίσκεται νά έχη πολύ πιό ψυχική
ανάτροφη από κείνονα. Με τόν καιρό ή αγάπη της
ξεθυμάνει κι αρχίζει νά καταλαβαίνει του Στεφανή
τήν ούσιαστική προστυχιά και νά παθαίνεται με τή
στενόχωρη ζωή της. Κ' ή γυναίκα που ψυχοπονεί
εύκολα γελιέται και ξεφεύγει σε παραστρατίσματα.
Τό ξέρουν αυτό κι ο Φίλιππος—ο αδερφός του Στε-
φανή—που τήν κρυφαγαπούσε από μικρός—κι ο
Παύλος, φίλος αυτός του Στεφανή μά και μαριόλος
γυναικαρπάχτης.

Ο Φίλιππος σπούδασε στην Ευρώπη κι αλεί-
ρηκε κάπως πολιτισμό. Ίσως και γιατί από φυ-
σικό του σέβεται τό χρέος, φυλάγεται γνωστικά και
κρύβει τήν αγάπη του και προσπαθεί νά γλυκάνη
της Μέλπως τή ζωή με τήν παρηγορητική φιλία
του. Ο Παύλος όμως της στίνει πίσουλη παγίδα
και τήνε κυριεύει σε μίαν ώρα παραφορξς κι αδύνα-
μης απέλπισίας. Η Μέλπω μετανιώνει και ξεμολο-
γείται του Φίλιππου. Κι αυτός τότε της λείει τήν
αγάπη του και θέλει νά τήνε σώση φεύγοντας μαζί
της μακριά. Μά είναι άργά. Ο Παύλος τήνε βα-
στα. Και θέλει διέπει έρχεται ή στιγμή που τή-
νε βρίσκει στην άγκαλιά του Παύλου ο Στεφανής
και τούς σκοτώνει και τούς δύο.

Δέν είμαι βέβαιος άν ο κ. Φυτίλης θέλησε νά ξε-
τάση τό κοινωνικό θέμα της κακοπαντρεμένης γυναί-
κας απόλυτα και φιλοσοφικά μόνο ή κι άν πάσκισε
σύγκαιρα νά ζουγραφίση τή σημερινή ρωμαίικη κοι-
νωσία. Όπως κι άν είναι στο δεύτερο θαρρώ νά πέ-
τυχε σημαντικά. Οι χαρακτήρες του—άν και διέ-
ορτάνουνε στην ήρωική τήν υπερβολή που κάνει τούς
τύπους—είναι ως τόσο πολύ καλά παρατηρημένοι
και καθημερινής αλήθειας.

Ο Στεφανής είναι παλιός μας φίλος : ο καλό-
ζως, χαροκόπος έμπορος με τό στενό κεφάλι και τό
ανατολίτικο μαχμουρλικι, με τις πατροπαράδοτες
ιδέες πως ή γυναίκα είναι χαδεμένη κι ξμυαλη
σκλάβια, πως ο άντρας έχει τό δικαίωμα νά γλεντά
και νά μεθοκοπά φτάνει νά κάθεται φρόνιμα σίτι

της ή νοικοκυρά, πως β,τι δέν καταλαβαίνει, δέν ά-
ξίζει δυό παράδες, πως αυτός είναι ο πλάστης και
δικαιοκρίτης, πως ή κοινωνία γι' αυτόν ύπάρχει και
στέκεται κι όχι αυτός τό άτομο για τήν κοινωνία.

Φαινομενικά δλωσ διόλου αντίθετη μας παρουσιάζ-
εται ή Μέλπω. Είναι σπουδασμένη, νοιώθει από
ποίηση και μουσική, συναρπάζεται και νοσταλγει
ζωή πιό άστραπόβολη και λυρική. Κι όμως όλ' αυ-
τά είναι χνούδι και ψεύτικη γυαλάδα. Στο βάθος
είναι πάντα ή προστυχούλα έπαρχιώτισσα που κα-
θώς μου φαίνεται στέκει για τήν ώρα ο πιό γενικός
τύπος της ρωμίας. Από δω κι από κεί πλακισκολό-
γησε μερικές ιδέες πολιτισμού, συναρπάξε τίποτε λό-
για σφανταχτερά, καμιά μόδα για κανένα γαλλι-
σμό, κι άμέσως βάλθηκε νά φωνάζη και νά δέρνεται
για τή μοίρα της και νά γυρεύη όνειροφαντασιές
και νά καμώνεται πως είναι θύμα. Όλη της ή μόρ-
φωση κατανατά μίαν άσυλλόγιστη όρμη νά σπάση,
νά σκίση, νά ξεπεταχτή σε λευτεριές παράνομες, νά
ξεπεράση της Τσιγγάνας τήν άφροντισιά. Τό είπε κ'
ή Τρισεύγενη του Παλαμά : «Αχ ! τσιγγάνες μου
μακαρισμένες !»

Άγουρο ξετίναγμα δίχως ρυθμό και δίχως ά-
ξιοπρέπεια. Μας δείχνει όλόκληρη τήν προστυχία
κάθε κοινωνικής επανάστασης χειροτερεμένη από τή
φωνακλιάρικη άψη της γυναικίσιας φύσης. Δέν τό
ξέρει τό κεφάλι της Ρωμίας πως ή αρχή χρειάζεται
κ' είναι άπαραίτητη και πως ή κοινωνική πρόοδο διέ-
γίνεται από άτομο σε άτομο μά πάντα ξετυλίγεται
από γενιά σε γενιά.

Και συλλογίζομαι πως άδικο ίσως στέκεται νά
γυρεύουμε φιλοσοφικό μυαλό από τή χτεσινή χανού-
μισσα, από τή δύστυχη γυναίκα που για αιώνας τώ-
ρα δουλεύει στα χωράφια και τρυγά και γνέθει και
γεννά παιδιά, που καλά καλά δέν τήν ξεχωρίζει ο
άντρας της από τις κότες για τις γίδες του. Ούτε
πάλε άρνούμαι πως και στην εποχή τή βυζαντινή
και στο Φανάρι και στο Σούλι διέ σταθήκανε γυναι-
κες άνωτερες, γυναίκες μάθησης και γνώσης, γυναι-
κες ήρωικές. Μά εΐτανε λιγοστές και δέν άφίσανε
φύτρα. Του Ρωμίου τό φιλότιμο άριστοκρατία διέ ση-
κώνει—άκόμα λιγώτερο στις γυναίκες. Και γι' αυτό
τό κακό πολυκαίρισε, γι' αυτό ή πρωτεινή βερβαρο-
σύνη κ' ή άνατολίτικη σαπίλα κ' ή παιδιάτικη ά-
μυαλσύνη της φυλής ξεσπούνε πιό φανερά και πιό
θεατρικά στα επαναστατικά καμώματα της σημε-
ρινής Ρωμίας.

Μιά μόνη στιγμή βλέπω τή Μέλπω ν' ανεβαίνει
ψηλά. Και τότε φωνάζει : «Εγώ θέλω νά μ' αγα-
πούν (γράφει αγαπούνε) σαν που θέλω εγώ !» Κι έ-
μως παραδίνεται στον Παύλο άνόητα, σα δουλικά,
σαν κούκλα δίχως δική της ψυχή.

Από τήν ίδια φύτρα κι ο κύρ Φίλιππος. Άτολ-
μος, άβουλος, μισερός. Πού και πού ξεσηκώνεται και
κάνει ν' άντρευτεί, μά πάντχ τόνο βαστούνε κάτω
οι παλιές ιδέες και τό σκλαβωμένο του αίμα. Έ-
χει μισοκαταλάβει τήν αξία της ζωής, μά δέν ξε-
τίναξε άκόμη από πάνω του τὰ κουτσητικά ψυχόρ-
μητα της γενιξς του.

Δέν άξίζει νά σταθούμε στον Παύλο. Τόνο ξε-
ρούμε όλοι τόν άνοστο λεβεντιό που γαληρεύει τις
γυναίκες. Κ' είναι χαρχηριστικό πως διέ βρίσκεται
τίποτε πιό ήρωικό από έναν Παύλο στη ρωμαίικη
κοινωνία για νά γυρίση τὰ μυαλά της γυναίκας που
όνειρεύεται λευτεριά. Τί διαφορά και πόσα ούρανο-
βούνια διέ χωρίζουνε τήν αγάπη της Μέλπως από
τήν όρμη τήν ποιητικώτατη της Τρισεύγενης ή τή
μεγάλη πίκρα της Hedda Gabler. Διέ μας θυμι-
ζει ούτε καν τό λεβέντικο ήδονισμό της Mme Bo-
vainy. Κι όμως στο βχθος βάθος της ψυχής ίδια
τις σπρωχνει και τις βραχνίζει άποθυμιά. Μά λυρι-
σμός άπτικός, έπική καταφρόνια, μεγαλομανία αι-
σθητική φέρνουνε τις άλλες στο ύψος της ποίησης
της τυπικής. Η Μέλπω σέρνεται σα γυμνοσάλιαγκας.

Και καθώς έλεγα στην αρχή άν ο κ. Φυτίλης
θέλησε νά μάξ ιστορήση τή σημερινή Ρωμαίικη ψυ-
χολογία μπορούμε νά τόνο συχαρούμε για τήν ξερή
και βαθιοχτύπητη και σαρκαστική που μάξ έδωσε
είκόνα. Όμως άν έννοούσε νά συμπαθήσουμε τή Μέλ-
πω πρέπει νά δημολογήσουμε πως δέν τήνε στέρωσε
με τή χρειάζόμενη ποίηση και δεσποτικότητα και
δέν τήν έπλασε ξάστερη κι άντίνομη και συνειδητά
μεγαλοφρονούσα.

Προπούμενο θαρρώ πως έρχεται νά προσθέσω έδω
δυό λόγια και για τό δράμα του κ. Κουλουβάτου—
τό «Ξεφάντωμα». Τό θέμα είναι συγγενικό. Περι-
γράφει ο δραματογράφος τόν άσυγκράτητο ήρωισμό
του χαροκόπου πλάι πλάι με τό μαλακώτερο μά
πιό στρυφνό έγωισμό της γυναίκας που αγάπησε δι-
χως παντριά. Μερικές σκηνές δέν είναι καθόλου ά-
χαμνές, μά κάποια φιλοσοφική πολυλογία και κα-
κόγουστη άσυναρτησία χιλνούνε του έργου τή δύ-
ναμη.

Με λύπη παρατηρώ πως και στα δυό δράματα

ρασε κι άλλα πλακάκια. Τή δευτέρα, δώδεκα, είχε
γεμίσει χίλια πεντακόσια είκοσιπέντε. Και δέν τέ-
λειωσε. Δούλεβε στην καμερίτσα του τή στενή, τό-
σο στενή που με δυσκολία μπορούσε μέσα νά σα-
λέψης. Στη δουλειά του άπάνω, άλχημονούσε τό
λαμπρό του τό εργαστήρι. Ξυπνούσε πρωί πρωί και
πλάγιαζε άργά, ύστερις από τὰ μεσάνυχτα. Κού-
ραση κχιμά δέν έννοιωθε. Πάντα φρέσκος και στο
ποδάρι. Δέν άμελούσε κανένα του χρέος. Δέν ξφινε
μέρα δίχως νά στείλη πενήξη πιττάκια ή δελτάκια
εικονογραφημένα, που εΐτανε τότες μόδα, χώρα σε
όλους τούς μουσαζήρηδες του Χαμοκοροφίου, με χαι-
ρετίσματα, με μιά νοστιμιά, με ένα θυμητό, με ένα
κοπλιμένο στο κάθε πιττάκι. Κάποτες του χρει-
ζότανε μιά, μιάμιση ώρα νά τὰ συνταριάξη για τό
κάθε πρόσωπο, νά διαλέξη και τήν κατάλληλη βί-
στα ή τήν κατάλληλη ζουγραφιά. Κάθε μέρα, εν
νυείται, κι από ένα γράμμα μεγέλο, τέσσερα κατε-
βατά, για τήν Άννα, γραμματάκι για τή Μοιρί-
τα. Τελέγραφο κάθε μέρα. Συχνομιλούσε και με τόν
κοσμογυρισμένο τό γιατρό. Μιά μέρα μάλιστα ο κ.
Σεβιλιάς παρατήρησε πως ο Άντριάς στην άκρη της
γλώσσας του είχε κ' ένα είδος σπειρί, ένα παρασάο-
κωμα, πης μιά μυτίτσα που πετούσε λιγάκι. Τό ή-

ξερε ο Άντριάς.

—«Έρχεσαι νά τό βγάλουμε ; Τι λέτε ;»

Κι άμέσως τόν πήγε στη σάλα της χειρουργι-
κής και τού τόκοψε.

—«Συφέρνει, συφέρνει ! Πιό καλά έτσι».

Ποιός θα πη άν ο γιατρός διέ γλύτωσε με ένα κό-
ψιμο τόν Άντριά κι από κάμποσους μπελάδες—ή
κιντύνους—κχτόπι ;

Ο Άντριάς κουβέντιαζε και με τή Βιχτώρια.
Γυναίκα—δηλαδή κορίτσι τριάντα πέντε τριάντα
έξη χρονώ που δέν της έλειπε διόλου κάποιο πνεμα.
Της σύφερνε, που έλεγε ο Σεβιλιάς, ή άπολαίκε-
ψη. Όταν εΐτανε καλόγριες, είχανε και τότες άφ-
ρώστους, μά είχανε, καθώς ίδια τό μολογούσε του
Άντριά, έφτά ώρες τή μέρα θρησκευτική άσκηση
και προσεφκές. Φυσικά, τις έφτά ώρες δέν τις περ-
νούσανε με τούς άβρώστους. Τώρα που γενήκανε λαϊ-
κές σαν τις άλλες, έπαψε ή άσκηση με τις τότες
προσεφκές, και φροντίζανε περισσότερο για τήν Κλι-
νική τους, έζω από τήν κεριακή, που δέν τις έπια-
νες, και που διέ λογάριζε μήτε ή Κατινούλα. Έ-
κει έβλεπες τί θάκολουθούσε πρώτα, επειδή όταν ή
καμπάνα σημαίνει στο μοναστήρι για προσεφκή, άς
είναι και για δείπνο, ή καλόγρια πρέπει άμέσως νά

φανή, κάποτες νάφηση και τόν άβρώστο στη μέση.
Τά δηγότχνε μόνη της του Άντριά, μά τό είχε πί-
κρα, καημό τό είχε άπαρηγόρητο που ως και τώραιο
τους τό ιδιαίτερο παρακλήσι, τήν έμορφη, τή ζη-
λεμένη σάλα με τὰ κονίσματα και τό κονοστάσι, έ-
ξαφνα τήν κάμανε σάλα με έργαλεία της κινηματι-
κής, της μηχανοθεραπείας !

Τήν πείραζε λιγάκι, μά πολύ γλυκά, ο Άν-
τριάς :

—«Τι σάς μέλει, άρνού εΐτε κ' έτσι χρέσιμες
στην άθρωπότητα ;»

Η Βιχτώρια πάλε άπορούσε θωρώντας στα μά-
τια της άθρωπο, καθηγητή, που μυστήρια διέ χω-
ρούσε ο λογισμός του, και που έδειχνε τέτοια κολο-
σύνη ως και σε μιά δούλα.

Ο Άντριάς τό είχε για πρώτο του χρέος νά
πηγαίνει τή μέρα πολλές φορές στης Κατινούλας.
Διάβαινε από τό στενούτσικο τό μακρονχι που χώ-
ριζε τις δυό άκρες της Κλινικής, με τό μαγερείο στη
μίση του, στενούτσικο κι άπτό. Καθότανε, διαβάζε
στην κάμερή της ή της έλεγε δυό λόγια νά τήν πα-
ρηγορήση, νά της δώση θάρρος. Ο Κύριος που τώ-
ρα σαν πατέρας φρόντιζε για τὰ παραμικρά της ύ-
γείας της, για τό φαγι της, για τό πιτό της,

ή γλώσσα δὲν εἶναι ἀρκετὰ κανονικὴ οὔτε πλούσια μελετημένη. Ἀπορῶ πὸς τεχνίτες πού φαίνονται νὰ καλοξέρου τὴν ἀξία τῆς δημοτικῆς ξεχνιοῦνται τόσο πού νὰ παραβλέπουσε κακοφωνίες κι ἀσυμμόρφωτους τύπους καὶ νὰ μὴν ξαφνίζονται σὰν ἀνακατεῦουμε στὸ ζωντανὸ τὸ διαλογὸ πεθαμμένα λόγια τοῦ βιβλίου.

ΕΡΜΟΝΑΣ

Karachi 5.3.07.

ΖΟΥΓΡΑΦΙΕΣ

6.

Στὴν ἄχαρη ξεροκοπία τραγοῦδου ἕνα βράδι. Νὰ μ' ἀγοικῆσθαι ἐκεῖ ψυχὴ δὲ βρισκόνταν σιμά μου... Μὰ ἀργὰ κατέβη ἀπ' τὰ βουνά ἕνα δέντρον κωπάδι, καὶ τὴν αἰγὴν εἶδα ἀπάντεχα ρουμῆν διόγουρά μου.

7.

Ἦ πρῶτο συναπάντημα καὶ πρώτη γνωριμιά! Ἦ ὄψη σου ἡ ὀρεινὴ γύρω ἀπ' τ' ἄνθια θάμα... Στὸ περιβόλι ἀγνώριστοι δίχως μιλιὰ καμιά, ἀντάμα περπατοῦσαμε. Κ' ἕνας καμῖος ἀντάμα...

8.

Τὸ εἶδάμ σου πρῶτῃ σὲ τὸ γέροισμο τοῦ ἡλιοῦ, καὶ τ' ἀντιφάσμα ἔφτασε μακρῶν νὰ μὲ θαμπώσῃ, σὲ πρόσσωπό μου ἀφίνοντας τὴ λαύρα ἐνός φιλοῦ πού εἶπ' τοῦ τὸ παράγγειλες νύμφῃ νὰ μοῦ τὸ δώσῃ.

9.

Τὸ φεγγαρόκι μοῦ ἔγνεψε στὸν ἔντρο μου δεξιὰ, νὰ κόψω τ' ἄνθια τοῦ μαλαξῆ, καὶ γὰρ δική του χάρις νὰν τ' ἀνιδρώσω σὲ βουνό, πὰ στὴν κορυφὴν ἀψηλά, τὴν ἄλλη νύχτα νὰ διαβῆ καὶθε, γὰρ νῦν τὰ πύθη.

10.

Σὲ θέλω σὰν τὸ κρῖο νερό, σὴν τοῦ βουνοῦ τὰ κρῖνα, σὰν τὴν περὶ φανὴν κορυφὴν, σὴν τὴν λεβεντοδέντρα, σὲ θέλω σὴν τὴν κρόδικα καὶ σὴν τὴν ἀλαφίνα, καμάρη τῆς φωλιτσας μου καὶ τῆς χαρῆς μου ἀφίντρα.

11.

Σιμά σου πάντα βρισκόμεθα. Κι ἂν ἔλθῃς λιθινιά, τὰ σούρουπα κατέβαινε κι ἄκουε σὲ περιαιλί. Εἶμαι ὁ βορρῆς πού κρέβεται μέσα σὴν καλαμιῶ, κ' ἡ καλαμιῶ δὴν γένεται τζαμάρα καὶ σουραλί.

12.

Πολέμου βροχὴ με βουνητὸ μέσ' τοῦ βουνοῦ τὴ στράτα. Οἱ μαυισμένοι ἀγέρηδες μὲ τὰ δέντρα ἔχουν μάχη. Μὰ λέω πὸς τοὺς κνηρῆσαν τὰ πράσινα φουσατά, γιὰτὶ ἄτ' ἀλάρα τὰ τρωῶ νὰ βορροῦν σὲ γάχη.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

γιὰ τὸν ὕπνο τῆς, ὁ Κύριος πού ζαιτίας τῆς καταπιάστηκε τόσο ταξίδι, πού ἐμνησκε κιόλας πλάγι τῆς νὰ τὴν προσέχῃ, ὁ Κύριος μεγάλωνε φοβερὰ στὴ φαντασία τῆς, ἀξάφνα τῆς φαινόταν ὁ Κύριος ἄλλος ἄγγελος, σὰν τὴν Κυρία! Δὲν τὸ πίστεψε πρὶν πὸς θὰ φερθῆ ποτὲ τοῦ ἐτσι μαζὶ τῆς. Ἦ καημένη ἀπορούσε μ' ὅσα στοχαζόταν ὁ Ἀντρέας γιὰ νὰ τῆς κάμῃ καὶ τὸ κρυφὸ τῆς τὸ χατίρι, λὲς καὶ τὸ μάντεψε τί μποροῦσε νὰ τῆς ἀρέσῃ. Τῆς ἀγόραζε σωρὸ πιττάκια μὲ βίστες τοῦ Μπρ... γιὰ νὰ σεργιανίζῃ τὰχα στὴν πόλη κι ἀπὸ τὸ κρεββάτι. Πῆρε ψιλὰ καρδιά καὶ τῆς κάρφωσε στὸν τοῖχο, ἀντίκρυ τῆς, μιὰ φωτογραφία τοῦ ἐργαστηρίου του, γιὰ νὰ τὴν κοιτάζῃ καὶ νὰ συλλογιέται πὸς θὰ τὸ ξαναδῆ, πὸς θὰ τὸ συγυρίσῃ καὶ πάλι τάρναστῆρ τὸ ζηλεμένο. Τῆς χάρισε κ' ἕνα καλαμαράκι, χροισμα σημαντικὸ ἀπὸ μέρος τοῦ Ἀντρέα, πού ἡ μισὴ ζωὴ του ἔσταζε ἀπὸ τὸ καλαμάρι του, καὶ τῆς τὸ χάρισε γιὰ τὸ πρῶτο γράμμα πού θὰ δυνηθῆ μὲ τὸ χέρι τῆς νὰ τοῦ χαράξῃ, ὅσα φύγη. Στὲνομά τῆς ἔγραψε ὁ ἴδιος πεντέξ γραμματάκια γιὰ τῆς φιληνάδες τῆς, πού τῆς εἶπε νὰ τοῦ ὑπαγορέψῃ. Γέμιζε ἡ καρδιά τῆς βρωμοσύνη, καὶ μὲ τὸ κισσόφυλλο πού δὲν τῆς ἀφίνε ἀπὸ τὸ προσκέφαλό τῆς, μὲ κάτι μαλλὰ-

ΟΥΤΟΠΙΑ

Φίλατέ μου Ταγκόπουλε,

Πᾶνε δίκαι μῆνες ἀπότου στὸ «Νουμά» γράφηκε πὸς ὁ ὑποκρινόμενος, μιλιώντας κάποτε, χαραχτήρισε τὸν ἀγῶνα τῶν Δημοτικιστῶν ὡς ἀγῶνα Οὔτοπιστῶν. Ἀπὸ τότε θέλησα νὰ διαμαρτυρηθῶ, μὴ δὲν καλοξέρω γιὰτὶ τὴ παράλειψα ὡς τὰ σήμερ. Μιὰ ἐξήγησις ἔμω εἶτα ὑποχρέωσις μου, πού μοῦ φανεται, πὸς κἀλλιο εἶναι νὰ γίνῃ ἀργὰ παρὰ ποτέ.

Μὲ πολλὴν ἀγάπη ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

12)1)907. Ἀθήνα.

Στὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι δύσκολο νὰ συναντήσουμε καὶ στὰ 1907, σὲ στάδιο πνευματικῶν ἀγῶνων, ἀνθρώπους πού νὰ ἐνεργοῦν μὲ τὴν ὁρμὴ τῆς τυφλῆς πίστεως, σὰ βάρβαροι Φετιχισταί. Εἶναι δὲ συνηθέστατο ν' ἀπαντήσουμε τοὺς νεοθάρβαρους πού μαϊμουδιζοῦν, ἄγνωμοι καὶ ἄβουλοι, ὑποστηρίζοντας μιὰ φιλολογικὴ μῦθα.

Στὸν τόπο μας δύσκολο εἶναι δυστυχῶς νὰ συναντήσουμε τοὺς ἀνθρώπους, πού σέβονται τὸν ἑαυτό τους καὶ πού ὅταν θέλουν νὰ συντρέξουν τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ μιᾶς Ἰδέας φροντίζουν νὰ σχηματίσουν φωτεινὴ γνώμη δική τους καὶ προσπαθοῦν νὰ νοιώσουν βαθειὰ καὶ τὸ «Γιατί», καὶ τὸ «Πῶς», ἡ νίκη τῆς Ἰδέας θὰ ὠφελήσῃ τὸ ἔθνος.

Καὶ λοιπὸν κάθε ἀξίος νὰ ὀνομάζεται Δημοτικιστῆς πρέπει νὰ πολυσκέφτηκε καὶ νὰ καλοκατάλαβε τουλάχιστο τὸ σπῶς συνδέεται ἡ πνευματικὴ τοῦ ἔθνους ἀναγέννησις μὲ τὴν εἰσαγωγὴ τῆς ζωντανῆς γλώσσας στὸ Σχολεῖο. Διότι αὐτὸς εἶναι ὁ ἐσωτερικώτερος σκοπὸς τοῦ ἀγῶνα, πού κρατᾷ τέσσερους αἰῶνες ὡς τὰ τώρα.

Ὅσο ἡ σκέψις καὶ ὅσο ἡ μελέτη—δύο λέξεις πού δουλεύουν τὴν ἴδια ἐργασία τοῦ νοῦ—μᾶς ἀποδείχνουν χεροπιστά τὰ ὠφελήματα πού θὰ προκύβουν ἀπὸ τὴν παραδοχὴ τοῦ ζωντανοῦ Λόγου στὸ Σχολεῖο, στὸ Βιβλίον, στὸ Δικαστήριον, στὴν Πολιτείαν, τόσο καὶ ὁ σκοπὸς ἐνός κοινωνικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἀγῶνα δύσκολου, γεμάτου βάρσων καὶ πίκρας, μᾶς φανερώνεται ἱερός, ὑψηλός, ἔθνικός.

Μὲ τὴ μελέτη, μὲ τὴ σκέψις θεμελιώνεται ἡ πεποιθησις, ριζώνει ἡ ἀγάπη καὶ φανερώνεται ἡ ἀφοσίωσις στὴν Ἰδέαν. Γεννιέται δὲ ὁ ἀργοφανέρωτος Ἐνθουσιασμός, ὁ ἄδολος καὶ φωτεινός, πού δὲν ἐξέπτε ποτέ, πού δὲ θὰ γνωρίσει ποτέ τὴν ἀπογοήτευσιν.

Βιβλία σὰν τοῦ μακαρίτη Ροῖδη, πού ἔτειναν νὰ σκορπίσουν τὴν πάχνη τῆς γλωσσικῆς προλήψεως κ' ἐξεγύμνωσαν τὰ κωμικὰ καὶ τ' ἄσκοπα καὶ μᾶς εἰδείξαν τὰ στρεβλωτικὰ τοῦ νοῦ καμώματα τῆς ἀτικομανίας, χρησιμεῖουν νὰ φωτίζουν τὴ σκέψιν.

Βιβλία σὰν τοῦ κ. Ψυχάρη, πού κοινολογοῦν τὰ διδάγματα τῆς Ἐπιστήμης, χρησιμεῖουν νὰ θεμελιώνουν τὴν πεποίθησιν.

Βιβλία σὰν τοῦ Φωτιάδη, πού διαλαλοῦν τὸ τί θὰ κερδίσει ἡ Ἐκπαίδευσις ἀπὸ τὴ νίκη τῆς Ἰδέας, χρησιμεῖουν νὰ ὑποβάλουν τὸν Ἐνθουσιασμό.

Ἀπὸ τὰ «Εἰδῶλα», ἀπὸ τὸ «Ταξίδιον», ἀπὸ τὴν «Ἐκπαιδευτικὴ μας Ἀναγέννησις» ἀνατράφηκαν τὰ τελευταῖα εἴκοσι χρόνια καὶ μπορεῖ νὰ βγοῦν καὶ στὸ μέλλον ἄγνοι καὶ μελετημένοι δημοτικισταί.

Μᾶς χρειάζονται ἔμω ἀκόμα βιβλία φωτεινὰ, πού νὰ ἐξετάζουν καὶ ἀπὸ πολλὰς ἄλλης ἀπόψεις τὰ δεινὰ πού μᾶς φέρνει ἡ πλάνη, πού θέλει γιὰ γραφομένη μιὰ γλώσσα τεχνητὴ, καὶ πού νὰ δείχνουν πρὸ πάντων τὰ ὠφελήματα, πού πρέπει νὰ προσδοκοῦμε ἀπὸ τὴν παραδοχὴ ὡς γραπτῶν μας λόγου τοῦ προφορικοῦ μας λόγου. Διότι ἀπὸ τὰ βιβλία αὐτὰ, πού δὲν ξέρω ἂν ἐγράφησαν, ἢ θὰ γραφοῦν αὐριο, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἡ Ἰδέα θ' ἀποχτήσῃ καὶ ἄλλους πολλοὺς εὐσυνείδητους καὶ χρησίμους ὁπαδούς.

Ἀλλὰ ἕνας τέτοιος σωστός δημοτικιστῆς, γιὰ νὰ θεωρηθῆ καὶ πιστὸς τῆς Ἰδέας ὁπαδὸς εἶναι ἀπαραίτητο σὲ κάθε στιγμή νὰ φαντάζεται ἀναμφίβολη κ' ἐξασφαλισμένη τὴ Νίκη;

Κι ἂν τάχα πρόκειται νὰ μὴ χαμογελάσει ποτὲ ἡ φτερωτὴ θεὰ, δὲν ἔχουμε καθήκον καὶ ὑποχρέωσιν νὰ πολεμήσουμε τὴν πρόληψιν μὲ ὅλες μας τίς δυνάμεις, ἀφοῦ μιὰ φορὰ, μὲ τῆς σκέψεως καὶ τῆς μελέτης τῆ διαβολικῆς συνέργειας, ἐγνωρίσαμε τὴν ἀλήθειαν;

Νομίζω πὸς ἡ ἀμφιβολία, ὅσον ἀφορᾷ τὸ πιθανὸ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγῶνα, μῆτε ἀπιστο μπορεῖ νὰ κάνει τὸν θετικὸν ὁπαδὸ τῆς Ἰδέας, μὴδὲ νὰ τὸν ἀποκαρδιώσει μπορεῖ. Διότι αὐτὸς εἶναι καθήκον καὶ μιὰν ὑποχρέωσιν νοιώθει: Νὰ πολεμήσει!

Ἀπεναντίας μπορεῖ καμιά φορὰ οἱ ἀμφιβολίες νὰ ὠφελήσουν σημαντικὰ, ὑποδείχνοντας τὴν ἀνάγκην, ἢ προσεκτικώτερης ἐξετάσεως μερικῶν μορφῶν τοῦ ζητήματος, ἢ βαθύτερης μελέτης τοῦ μέλλοντός του. Κ' ἔτσι δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ φανερωθοῦν ἔγκαιρα μερικὲς ἐνέργειες ἄσκοπες ἢ καὶ βλαβερές, ἄλλες δὲ ἄλλου εἶδους ἐνέργειες νὰ φανοῦν ἀναγκαῖες.

κι τῆς Μοιρίτας, πού τὰ εἶχε φυλαχτὸ, ἀνάρρωνε κ' ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα τῆς Κατινούλας.

Ὁ Ἀντρέας, σὰν ἐβγαίνει ἀπὸ τὴν κάμερὴ τῆς, πρὸ ξέγνοιαστος, πρὸ ξαλαφρομένος, πήγαινε μιὰ ὥρα περίπατο ὑστερὶς ἀπὸ τὸ πρόγραμμα ταχυτικά, νὰ χαρῆ λιγάκι καὶ τὴν καινούριαν πολιτείαν ὅπου βρισκόταν. Τὸ Μπ... ἀξίζε περίπατο καὶ μάλιστα περιπάτους. Μιὰ πρασιναῖα ἢ χῶρξ μέσα τῆς καὶ γύρο γύρο, τὰ περιχῶρὰ τῆς κωμαποὶ, κοροσῦλες, βουναράκια καὶ βουμακίνα. Μὰ τὸ λιμάνι ἐκείνο τὸ θεόρατο, ἀπὸ τὰ μεγαλῆτερα τῆς Ἑβρώπης, μάγεβε μὲ τὴ θεὰ του τὸν Ἀντρέα. Κατεβαίνοντας τὸ δρόμο τῆς Κλινικῆς, ἔφτανε ἀμέσως σὲ μιὰ πλαταίναν δεντροφυτεμένη, πού τέλειωνε μπροστὰ σὲ ταρατσα, δεντροπύχτη καὶ τούτη ἀπὸ τὴν ταρατσα, ὅταν προχωροῦσε ὡς τὴν ἄκρην, ξάνοιγες σ' ὅλο του τὸ φάρδος, σ' ὅλο του τὸ μᾶκρος τὸ λιμάνι, πέρα πέρα δεξιὰ σου ξάνοιγες καὶ τὸ λιμὸν τοῦ λιμανιοῦ, ξάνοιγες ἀλάρα τὴ θάλασσα. Ἦ θάλασσα, ἡ λευτερὰ, τάνοιχτό! Πότε, ἀχ! πότε θάνοιξ ἀλάρα, κ' ἡ ζωὴ μας; Ἐπλεκε, ξανάπλεκε ὁ Ἀντρέας χίλιους καὶ χίλιους στοχασμούς. Πότε θὰ γλυτώσῃ ὁ ἄθρωπος ἀπὸ τὴν πλάνην, τὴν ἀκαταστασίαν, τὴν ἀξέρωστια; Πότε θὰ μνημονίσῃ στάνεμπόδιστα νερά, τὰ-

παλόστρωτα; Πότε θὰ δῆ καὶ λιμάνι ὅπου ἴσχυα νὰ πλέχῃ, καὶ θάλασσα ὅπου νὰ ξεσκλαβώνεται ὁ νοῦς του μὲ τὸν ἀέρα πού φυσᾷ; Ὑγεία, βυθμός, κανόνα, πότε θὰ τάπολάψουμε; Ἦ ζωὴ μιὰ μῆρα πρέπει νὰ μοιάξῃ μὲ καρὰβι πού ἀκολουθᾷ ἴσια τὴ γραμμὴν του καὶ πού θὰ φουσκάνουνε τὰ παννὰ του μὲ τὰ κυβερνημένα τάνεμια τοῦ πέλαγου καὶ τοῦ-ρανοῦ.

Σὰ γύριζε πίσω νάνεβῃ σπῆτι, τοῦ φαινόταν ἄξαφνα πὸς ἡ σκλαβιά τῆς σημερινῆς μας τῆς ζωῆς τοῦ ξαναπλάκωνε τὰ στήθια. Ναι, περπατεῖς, ζυγώνεις ὡς ἕνα μέρος, βλέπεις τὸ λιμάνι, βλέπεις τὴ θάλασσα, λὲς πὸς βγῆκες ὅξω μακριὰ, ἢ φαντασίαν σου ἀλάργεψε, ξεπέρασε τὸ στενόλαιμον τοῦ λιμανιοῦ, πετάχτηκε σὲ ποθητὸ ταξίδι. Μὰ θὰ ξαναμπῆ ἄραγες τὸ καρὰβι σου σὲ λιμάνι, κι ἂν ξαναμπῆ, τὴ θάλασσα, θὰ μπορῆς τότες ἄραγες νὰ τὴ βλέπῃς ἀκόμα; Ὅχι, σοῦ τὴν ἀποσκηπάζουνε τὰ δέντρα τῆς ταρατσας. Σοῦ τὴν ἀφανίζουνε οἱ πολιτείες. Κι ὁ Ἀντρέας, ἀνήσυχος, συνεπαρμένος καὶ πάλι ἀπὸ τὸν ἔρωτά του τῆς γεωμετρίας, καταντοῦσε σκλάβος ὁ ἴδιος τῆς μανίας του τῆς παλιᾶς, ξαναρχότανε, ἀφοῦ ἀπομακρῆθηκε, ξανάκανε ἀφοῦ ἔφυγε, δύο τρία βήματα ἴσα μὲ τὴν ἄκρην τῆς ταρατσας, γυρνοῦσε

“Ας μου συγχωρηθεί ένα παραδειγμα, με το ο ποιον θα προσπαθήσω να δείξω αυτό που είπα, ότι αμφιβολίες ένιποτε μπορεί να ώφελήσουν.

Είναι από την ιστορία μας γνωστόν, ότι οι Φιλικοί τον καιρό, που δούλευαν να προετοιμάσουν την κνάστασι του Γένους, πολλές φορές αμφίβαλαν για την εϋδωσι του σκοπού τους. Κι όμως οι αμφιβολίες, αυτές δεν τους έφεραν ν' άπκρηθουν τον ιερό άγωνά τους. Άπεναντίας μαθαίνουμε από την ιστορία, ότι οι αμφιβολίες για την επιτυχία του κινήματος που ετοίμαζαν μπορούσαν να τους άναγκάσουν να ζυγίσουν προσεκτικότερα τα πρόσωπα και να λογαριάσουν βαθύτερα τα μέσα και τις περιστάσεις ώστε να λάβουν τα καταλληλότερα μέτρα για να εξαπλωθεί ή επανάστασις άπ' άκρη σ' άκρη της Έλληνικής Χερσονήσου.

Και λοιπόν μπορούμε να πούμε, ότι κ' έμεις οι Φιλικοί, ή που θέλουμε να προετοιμάσουμε το 1921, οι Μαλλιαροί—όπως θέλει το όχλου ή φιλοπαίγλουσνη να μες άποκκλεί—την Ίδέα μας, που είναι να οδηγήσουμε το Γένος στην πνευματική του ελευθερία δε θα την άπαρηθούμε ποτέ, μολονότι δικαιούμεθα σοβαρότατα ν' αμφιβάλλουμε για την πραγματοποίησι του σκοπού, όσο τα μέσα, που μεταχειρίζονται μερικοί Δημοτικιστάι για την κατήχησι και την προετοιμασία του κοινού τ' άκρίνουμε άστοχα, ή όσο θεωρούμε πως δεν έβάλθησαν σ' ένεργεια άλλαι τρόποι φωτισμού της κοινής γνώμης καταλληλότεροι, μεθοδικότεροι, πρακτικότεροι, επικαιρότεροι, άποτελεσματικότεροι.

Μά και τή στιγμή που βεβαιωθήκαμε, ως πούμε, ότι ή άποτυχία του άγωνα είναι σχεδόν βεβαία, και τότε—τό είπαμε ήδη—τό καθήκον προτάττει: Νά εξακολουθήσουμε όπως όπως τον άγωνα. Και εξακολουθώντας τον δεν πρέπει να μες περάσει από το μυαλό ή ύπόνοια πως κινηγοίμε μιάν ούτοπία. Διότι ούτοπιστής δεν είναι ή άνθρωπος, που μοχθεί για σκοπό, που μπορούσε να πραγματοποιηθεί, αλλά που για τον έναν, ή τον άλλο λόγο μπορεί και να μην πραγματοποιηθεί ποτέ. Μηδέν μπορεί να χαρακτηρησθεί ως ούτοπία ή Ίδέα, που βαθιές προλήψεις των ανθρώπων και πλάνη αιώνοβια, μπορούν να μη της επιτρέψουν να κυριαρχήσει. Η ούτοπία όριζεται και είναι θεωρητική όργανωσι, ή όποια είναι άδύνατο να πραγματοποιηθεί, διότι οι φυσικοί νόμοι άντιστέκονται και καθιστούν άδύνατη την πραγματοποίησί της.

τό κεφαλι, κοίταζε άνάμεσα στις φυλλωσιές, για να ξεδιακρίνη άλλη μια τή θάλασσα, για να ξεδιακρίνη άλλη μια το στενόλακκος εκείνο του λιμανιού, ώς που, σε στιγμή ώρισμένη, να συνεδίσση κάπως ή λογιμός του της θάλασσας τή θέα με τή βεβαιότητα της λευτεριάς, και τότες πιά να πάη στην Κλινική του εϊρηνεϊμένος.

Τό νειρό του της ξαναγεννημένης της ζωής, τό κινηγοίσε κι άπάνω στα βουναρχία κι όπου άλλου φαίνότανε ή θάλασσα ή ψυχομαγέφτρα. Μιά μέρα προσού άφήτη την Κατινούλα στο Μπ... για ένα μήνα τρεις βδομάδες άκμή. Θέλησε να δη άπ' όσο πιο σιμά μπορούσε το λαμό του λιμανιού. Η ήρε το τραβάγιο, τράβηξε έτα με τα προτειγίματα κάτω της πόλης, περπάτησε λιγάκι προς τή θάλασσα και βρέθηκε σε μια κορφούλα χαμηλή άπ' όπου θεωρούσε περίσσημα το στενοπέλασσα ή την μπασιά, δηλαδή του λιμανιού το λαμό. Τού κορφούθηκε όμως στο νού, να δη στα πόδια του και τ' άκρυγάλι το κοιμισμένο. Μά ή κορφούλα, που καθώς είπαμε ύψος πολυ δεν είχε, όταν την άγγάντεβες από τή στρατά, στεκότανε πολύ άψηλά, όταν άπό πάνω της έβριχνας μια ματιά σ' άκρογάλι, κ' έπρεπε μάλιστα να προβάλλης άπό τα βίξά ως την κορφή, για να πέση

Και για ν' άρθουμε στο τέλος στην περίστασι της γλώσσας, που μες άπασχολεί, λέμε : “Οτι ούτοπιστής δίκαια θα θεωρηθεί εκείνος, που θα ετοίμάσει στο γραφείο του τή Γραμματική μιας γλώσσας, που δε μιλήθηκε ποτέ, ή και που μιλήθηκε πρό εκατό χρόνια, μά δε μιλιέται πλέον, θα θελήσει δε να έπιβάλλει σ' ένα λαό, μαθαίνοντας τή γραμματική του γραφείου του, να μιλεί και να γράφει τήν άμαλή ή την άνώμαλη άδιάφορο, θεωρητικήν ή άμίλητη σήμερα γλώσσα.

Αυτού του είδους ή Γραμματικός Συγγραφεύς είναι ούτοπιστής, διότι στο έπιχειρημά του και στο σκοπό του άντιστέκονται οι φυσικοί νόμοι, που θέλουν το λαό να δημιουργεί μένος του τή γλώσσα του—έρα και τή γραμματική της—άνάλογη της έποχής, του χαρακτήρα του, των πνευματικών άναγκών του.

Ούτοπιστής όμως δε μπορεί να θεωρηθεί ποτέ εκείνος, που θα ύποστηρίξει, ότι πρέπει επί τέλους ν' άναγνωρισθεί σήμερα, ή αύριο, ή μεθαύριο, ως γραπτός λόγος του λαού, ή σημερινός, ή ή αύριανός, ή ή μεθαυριανός, προφορικός λόγος του λαού. Διότι αυτός μοχθεί ν' άποδείξει, ότι δεν είναι δικαίωμα κανενός να μην παραδέχεται ως καλά καμωμένο το πράγμα, που ή φύσις μόνη της έπραγματοποίησε.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

Φ Θ Ι Ν Ο Π Ω Ρ Ο

Τώρα κανείς άρχίζει να κουνάη
Και τή ζεστή γωνίτσα του ζητ'
Φθινόπωρο τα δέντρα ξεγυμνώνει
Τα φύλλα τους τα κνή φορεσιά.

Τα χελιδόνια φεύγουν τα καίμένα
Και παίρνουν σιάπλωμένα τους φτερά
Της άνοιξης τα δώρα μαγεμένα,
Τραγούδια, πρασινάδα κ' έμορφία.

Μά άπειράνθη για πάντα λουλουδίσει
Μιάν άνοιξη που νοιώθω στήν καρδιά,
Κι άκούραστη τα δώρα της σκορπίζει,
Τραγούδια, πρασινάδα κ' έμορφία.

Και δεν κοιτάζω έξω τον άέρα,
Τα φύλλα τα ξερά, την παγωνιά...
‘Η άνοιξη να ζήσ' ή μαγεμένη
‘Η άνοιξη που έχω στήν καρδιά!

Χάλκη

ΜΕΛΠΟ

γραμμή το βόλι της ματιές σου σ' άκρογαλιάτικο το νερό. Δύσκολο το πράμα, γιατί άπό την πίσω πλαγιά γκρεμνός ή κορφούλα και ζαλιζόσουνε. Ζαλιστήκε μια, ζαλιστήκε δυό φορές ή ‘Αντρέας. Ό- τόσο το κατώρθωσε και δεν κατέβηκε προτού συνεδίσση και πάλε ή λογισμός του στα συνταίριαζε σ' έναν πόθο ή καρδιά του. Κι άφου τ' ά συνέδεσε, τραβήχτηκε γοργά γοργά, για να κρατήση πιο σίγουρα μέσα του άκέρια την έντύπωση τή στερνή. Γύρισε λοιπόν άπό το μονοπάτι, βγήκε έξω στο μεγάλο το δρόμο, κι άντίκου του, άπό την άλλη μεριά, σε μιάν άλλη κορφούλα, ένα θεόμορφο βουνακι βρασίλεθε και σ' ά τού έλεγε νάβη. Πρόθυμος ή ‘Αντρέας. Τό ζήρε κιάλας πως οι ντόπιοι, το βουνακάκι εκείνο τώνωμάσανε Τό βουνακι της ‘Αγάλης. Δε βράτταζε. ‘Ανέβηκε. Ψυχή. Μόνο, παρίκει στα προτειγίματα κάτω της πόλης, στρατιώτες που γυμναζόντανε. Δεν πρόσεξε, αν κ' ή άπόμαχη μουσική τους άντηχοίσε σ' άκρογάλι του σαν ή συχη μελωδία εϊρηνική. Στρώθηκε στον ίσσιο ενός δέντρου, ενός πέφκου θάβρω. Γύρισε τή θάλασσα ή ματιά του. ‘Αλλάγα την ξαναίγε τώρα με την μπασιά μαζί του λιμανιού, με το λαμό. Σά να πήγε στον τόπο της ή καρδιά του. Θάλασσα, εϊρήνη, λευτεριά. Τά συνέ-

‘Ο ΝΟΥΜΑΣ,
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ
ΣΥΝΤΡΟΜΗ
Για την Ελλάδα Δρ. 10. — Για το Έξωτερικό
Ψ. 10
20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ : Στα κιάκια της Πλατείας Συντάγματος, ‘Ομόνοιας, Ύπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τροχόδρομου, (‘Οφθαλμιατρείο), Βουλής, Σταθμού ύπόγειου Σιδηρόδρομου (‘Ομόνοια), στο καπνοπωλείο Μανωλακίκη (Πλατεία Στουρνάρα), ‘Εξάρχεια, στα βιβλιοπωλεία ‘Εστίας, Γ. Κολάρου και Σακέτιου (όδες Σταδίου, άντικρύ στή Βουλή). Στο Βόλο, βιβλιοπωλείο Χριστόπουλου.
‘Η συντρομή πλερώνεται μπρ. στα κ' είναι ενός χρόνου πάντα

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ
‘Ο καυγάς... για τους άπογόνους μας — ‘Ο σοσιαλιστής ‘Αντύπας—Βάρβαροι και σκεφτικοί—Κάτου άπό την άψίδα—‘Ο σύμ μαχός μας.

ΣΤΟ ΛΟΓΟ ποίησε ή Μιστριώτης την περασμένη Κυριακή στο Δημοτικό θέατρο—λόγο έθνικό κι όχι θεατρικό, παρακαλούμε—μας ξήρησε, κινώ σε τόσα άλλα σοφία, και τό γιατί έχουν κορφομένο το μάτι τους οι Βούργαροι, οι Ρουμάνοι και οι άλλοι πάνου στήν Ελλάδα και ζητούν την καταπίδνε.
‘Ακούστε λοιπόν, το μυστικό. Οι Βούργαροι κη ζητούν να καταχτήσουν την Ελλάδα για να μπορούν να έγουνται αυτοί άπόγονοι του Θεμιστοκλή και του Μιλτιάδη κι όχι έμεις. Και σε τότο, λέει, τους βοηθάνε και οι δημοκρατίσδες που, βαλμένοι και πλερωμένοι από τους άχτρούς μας άγροφούνται να διασπάσουν την ένότητα της γλώσσας μας.
‘Ο λόγος του σοφού άνδρός δημοσιεύθηκε στο ‘Εμπρός της περασμένης Δευτέρας κι ή άνήη ποίησε τή σοφή αυτά λόγια κυκλοφορεί άκμή λευτερα στους δρόμους και διάσκει μάλιστα και στο Πανεπιστήμιο. Και ή κοσμάκης που άκουσε στο θέατρο αυτές τις άνοήσιες χερκοφύησε και φώναζε και ζήτην και δε βρέθηκε, μέσα σε τόσους κομμοβήτους, κ' ένας φρόνιμος και μυαλοκίμος άνθρωπος να σηκωθεί και νάν τον πει.
— Καλά τα λές, μιάρματα, μά δευτερός ούτε ή Βουργαρία, ούτε ή Ρουμανία, ούτε κανένα άλλο ‘Εθνος κατοικείται μοναχά από Μιστριώτηδες!
Γιατί θάταν εϊτύχημα για μας νάχε ή Βουργαρία ή χ. αν όχι όλους τους κατοίκους της Μιστριώτης, ένα τουλάχισ-

δεσε όλα, τα βόλεψε, τα συνταίριαζε με το νού του, με τή γεωμετρική του την πύηση, και χωρίς να ξαναπάρη το τραβάγιο, λαροφώμασας, βρόδλησε ως την Κλινική.

Τέσσερις ή ώρα τ' άπόγεμα, ώρα του δειλιού, όταν ήρθε. Κι άλλήθεια, καθισμένη στο κρεββάτι, χαρούμενη, έτραψε ή Κατινούλα καζιμάδικα που τ' ά βουτούσε στον καρδί. ‘Ανοιγε παντούθε στα ματια του ή Ζωή.
(άκλουθεϊ)

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΤΟΥ ΙΣΑ : «Μαρτύρων και ‘Ηρώων αίμα...» Δρ. 2.
ΤΗΣ κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ : «‘Από τον κόσμο του σκλονιού και οι δυό θάνατοι» Δρ. 3.
Πουλιούντεκ στα γραφεία του «Νουμας».

ἀπ' ἐκείνους πού ζεύρεις Ὅριστε τί λείπει τὸ γράμμα : «Σοῦ ἀναγγέλλω δὲ καὶ τὴν λήξιν τοῦ χαλβᾶ». Τ' ἀκ'σες ; — τ' ἀκ'σα πῆς.

— Κρίμας, κύρ Ζῆσο ! τοῦ ξαναλείει ὁ Δημήτρης ὁ μεσίτης· σκότωσες στὸ ζῦλο τὸν ἄνθρωπο ἄδικα. Θὰ κάμης καλὰ νὰ γράψης τοῦ μουστερῆ σου νὰ κοιταξῆ πάλαι τὸ δασκαλίκι του, γιὰ νὰ μὴ μολέβῃ τὸ ἐμπόριο μὲ σχολαστικὲς καὶ νερόδραστες λέξεις.

— Μὰ τί φιλοσοφίες εἰν' αὐτὲς πού μ' ἀραδιάζεις, βρέ ἀδερφέ Δημήτρη ; ἐγὼ γχνω εἰκοσιεῖξη γροσάκια καὶ μισὸ καὶ ντροπιάστηκα καὶ σ' ἕνα ἀπὸ τοὺς καλύτερους μουστερῆδες μου, καὶ τοῦ λόγου σου κάθισαι καὶ παρκαμίλεις ;

— Κύρ Ζῆσο μου, δὲν εἶναι ἔτσι πού τὸ κατάλαβες, τοῦ ξαναλείει ὁ Δημήτρης ὁ μεσίτης. Αὐτὸ τό : Σοῦ ἀναγγέλλω τὴν λήξιν τοῦ χαλβᾶ, δὲ θὰ πῆ πὼς ὁ χαλβᾶς ἔλειπε, ἀλλὰ πὼς τὸν ἔλαβε. Βέβαια ἔλειπε κατιτίς μέσθ σ' αὐτὴν τὴν ἱστορία, μὰ ἐκεῖνο πού ἔλειπε δὲν εἶναι ὁ χαλβᾶς, παρὰ τὸ μυαλὸ τοῦ δασκαλοῦ.

— Ἔτσι εἶναι, κύρ Ζῆσο, τὸν βεβαιόουν καὶ δυὸ τρεῖς ἄλλοι ἀπὸ γύρω, καὶ ὁ κύρ Ζῆσος ἔκοψε πὰ τὴν ὄρα του καὶ ἔμεινε μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸ.

— Ἄμ τότες, λείπει, δὲν πᾶν στὸ διάολο κι αὐτοὶ καὶ τὰ γράμματά τους ;

— Στὸ διάολο, τ' ἀπαντοῦν, πάμε ἐμεῖς, πού στέλνουμε τὰ παιδικὰ μας στὸ σχολεῖο νὰ γένουν ἄνθρωποι, καὶ μὲ τίς ψευτοελληνικοῦρες γένουνται ξόανα. καὶ δὲ νογοῦν νὰ μοιράσουν δυὸ βωδιῶν ἄχερο.

Καὶ τώρα, κύρτε Νουμᾶ, τί χωστοῦσα ἐγὼ, ἔνας φριμελίτης καὶ φουκαρᾶς ἄνθρωπος, νὰ μὲ ρημάξῃ στὸ ζῦλο ὁ κύρ Ζῆσος, καὶ νὰ μείνω δεκαπέντε μέρες στὸ κρεββάτι ; Γίνε κριτῆς καὶ κρίνε, καὶ πῆς μου τί θάκωνες ἂν εἴσουν τοῦ λόγου σου στὴ θέση μου.

Σὲ προσκυνῶ, καὶ σὲ παρκακλῶ νὰ μὲ συμπαθήσης πού σὲ πονοκεφάλισα.

Ροδοστὸ 20 τοῦ Φλεβάρη 1907.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΜΑΝΕΤΣΗΣ

Ρουμελιώτης
δοῦλός Σας

ΣΤΟ ΜΙΣΤΡΙΩΤΗ

(Ποῦ τέλειωσε τὸ σοφὸ του λόγῳ μὲ στίχους τοῦ Σολωμοῦ μας)

«Οἱ δασκάλοι κοράκοι, ὅλοι κοράκοι ἀληθινοὶ, καὶ χειρότερον ἀπὸ τὸν κόρακα, ὅπου ἐβγήκε ἀπὸ τὴν Κιβωτὸν, καὶ ἐθροφόνουν ἀπὸ τὰ λείψανα, ἐποὶ εἶχε ἀφήσει ὁ κατακλινομὸς τοῦ Κόσμου.»

ΣΟΛΩΜΟΣ—Διάλογος

Τὸ Σολωμὸς πῆς ἀγγίξες στὰ χεῖλιά σου, τὰ ἔθνηκά σου, — Μὴ ἂν ζήλεψες γιὰ μαλλιαρῆς, σοῦ λέμε ἐμεῖς : Βουβίσου Τί εἶσαι ἕνας ἀπ' τοὺς κόρακας, ὅπως εἶπε Ἐκεῖνος.

ΠΡΟΔΟΤΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

J. PSICHARIA propos du «Weiber-spiegel. Στὴ Byzantinische Zeitschrift. Τόμ. XVII (1907) σ. 156—167 καὶ σὲ ξεχωριστὸ Sonder—Abdruck.

Τὸ νέο αὐτὸ μελέτημα τοῦ Δασκάλου εἶναι πο-

λύτιμο γιὰ τὴν κριτικὴ ἀποκατάσταση τοῦ αὐτοβιογραφίου τῶν εὐγενικῶν γυναικῶν καὶ τιμωμάτων ἀρχόντισσων», ἐνοῦ περιεργου δημοτικοῦ κειμένου σὲ στίχους, πού γράφτηκε πιθανότατα στὴν Κρήτη τὸν 15' αἰῶνα καὶ τὸ τύπωσε πρόπερσι ὁ Krumbacher. Ὁ κ. Ψυχάρης κάνει διάφορες παρατηρήσεις στὰ λεχτικά, στὰ φωνητικά καὶ στὰ μέτρα τοῦ ποιημάτου δείχνοντας παντοῦ τὴν πολυμάθεια καὶ τὴν κρίση κείνη, πού κάθε φορὰ τὸν ξεχωρίζει. Παρατηρήσεις σκετικὲς μὲ τὸ ἴδιο κείμενο δημοσίεψα κ' ἐγὼ στὴν Ἐπιτηρίδα τοῦ Παρνασσοῦ (Τόμ. Θ', 1906, σ. 133 κ. ἔ.) καὶ σὲ ξεχωριστὸ φυλλαδάκι. Γλήγορα πιστεῶν νὰ δημοσιέψῃ κι ἄλλα παρατηρήτά μου στὸ ἴδιο κείμενο, καὶ τότε θὰ μοῦ δοθοῦν ἀφορμὲς νὰ μιλήσω πλατεῖα κι ἀναλυτικὰ γιὰ τὴν καινούρια αὐτὴ ἔργασία τοῦ Δασκάλου.

ANNAΣ ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗ : «Ὀπλιτοδρόμος ἐπὶ Ἀιτικοῦ συμβόλου». Extrait ἀπὸ τὴ Journal International d'archéologie numismatique. Τόμ. IX (1906) σ. 6 [55—60].

Ἡ καλὴ κι ἀγαπημένη μου συναδέλφισσα μὰς χαρίζεται μιὰ ὠρῆα ἔργασία της, διδαχτικώτατη γιὰ μὰς καὶ πολὺ τιμητικὴ γιὰ λόγου της. Κ' εἶναι ἡ ἔργασία της αὐτὴ ὠρῆα καὶ τιμητικὴ γιὰτ' εἶναι γραμμὴν μ' ὅλη τὴν ἐπιστημονικὴ τὰξην καὶ τὴ μέθοδο τὴν προποῦμενη, καὶ γιὰτὶ δείχνει ἀπ' ἀρχῆς ὡς τὸ τέλος ἕναν παρθενικὸν ἔρωτα πρὸς τὸν ἀρχαῖο βίαι καὶ παρατηρητικὸτητα μεγάλη γιὰ τὰ πράματα τῆς Τέχνης. Καὶ χαίρεται κανεὶς καὶ καμαρώνει δικθάζοντας τὴ μικρὴν αὐτὴν, ἀλλ' ἀξιόλογη μελέτη. Καὶ χαίρεται περισσότερο ὅταν συλλογιστῆ πὼς εἶναι τὸ πρῶτο ἐπιστημονικὸ δοκίμιο, πού μὲ δαῦτο παρουσιάζεται ἡ ἄξια φιλόλογος. Τῆς εὐχόμεστε λοιπὸν γλήγορα νάχουμε κι ἄλλα πολλὰ καὶ καλύτερα ἔργα της. Ὁ μὰς ἐπιτρέψῃ ἡμῶς σύγκαιρα καὶ κάτι τι ἄλλο νὰ τῆς εὐχηθοῦμε. Δηλαδή τὰ νέα της ἔργα νὰ τὰ χαροῦμε γραμμὴν ἐπὶ τὴν ζωντανὴν κι ἀληθινή, στὴν ἔθνηκὴ μας τὴ γλῶσσα, πού τόσο ὠρῆα κιόλας τὴν ξέρει ἡ πολὺτιμη Ἑλληνίδα. Γιὰτὶ φαντάζομαι πὼς θάναί πολὺ ἄδικο πρᾶμα νὰ ἐπιμῆνη στὴ μούχλα τῆς δασκαλικῆς, τῆς χυδαίας, γλῶσσας αὐτῆ, πού ἡ καρδιά της εἶναι παντοτεινὴ γιορτῆ κ' ἡ σκέψη της ὅλο δροσιὰ.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

ΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Στὸν τελευταῖο τόμο τῆς «Nuova Rassegna» ὁ γνωστὸς νεοελληνιστῆς Πίος Τσιούτης, μεταφράζει ἕνα κομμάτι ἀπ' τὴ «Γλωσσικὴ Αὐτοβιογραφία» τοῦ συναργάτη μας Παύλου Νιρβάν, μ' ἕνα μικρὸ πρόλογο γιὰ τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα. Μεταφράζει ἰκόμα κάμποσα ποιήματα τοῦ Χριστόπουλου, ἕνα κομμάτι ἀπ' τὸν «Ὀρχο» τοῦ Μαρκοῦ καὶ ἀφιρώνει δυὸ θερμοτατὲς ἐλεγειακὰς σατίδες γιὰ τὸν ἀληθινὸ φίλο μας Ζουφρέ.

— Στὸν ἴδιο τόμο ὁ Ἴταλὸς λόγιος βιβλιογράφῃ τὸ τελευταῖο φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» καὶ κάνει ξεχωριστὴ μνεῖα γιὰ τ' ἄρθρα τοῦ Ψυχάρη, τοῦ Παλαμά, τοῦ Νιρβάν, κλπ. Ἡ «Nuova Rassegna», ὅπως εἶναι γνωστὸ, σὲ καθὲς τῆς τόμο ἀφιρώνει ἀρκετὲς σελίδες στὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ἡ εἰκόνα τοῦ Κοινεμένου πού δημοσιεύουμε σήμερα εἶναι παλιὰ, ἀπὸ τὰ 1875, καθὼς τόχει γραμμένο κι ὁ ἴδιος ἀποκίτου. Ἄλλη νεώτερη δὲν ὑπάρχει.

— Ὅταν τοῦ ζητήσαμε στὰ 1903 τὴν εἰκόνα του γιὰ τὴν Παναθηναϊκὴ τοῦ «Νουμᾶ», ἰδοὺ τί μὰς ἀπάντησε : «Φωτογραφία μου εἶχα σκηκίσει μιὰ στὴν Πάτρα στὰ 1875,

ἀλλὰ δὲν εἶχα πάρει παρὰ μοναχὰ 12 ἀντίτυπα, καὶ ἐπ' αὐτὰ δὲν μοῦ μένει κανένα. Ἐνὰ ἀντίτυπο τῆς Πάτρας ἔχει ἰδοὺ μιὰ θυγατέρα μου παντρεμένη. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἴδιο ἀντίτυπο τὸ παίρω δανεῖκό ἀπὸ τὴ θυγατέρα καὶ σὰς τὸ στέλνω. Τῆς χρειάζεται ἐπειδὴ θέλει νὰ τὸ δώσει σὲ ζωγράφον νὰ τῆς κάνει μιὰ μεγάλη εἰκόνα μὲ τὸ κοντύλι.»

— Ἄρθρα τοῦ Κοινεμένου καὶ ποιήματα ἔχουμε δημοσιέψῃ στους τόμους τοῦ 903 καὶ 904. Μερικὰ ἄρθρα τοῦ ἀνέκδοτα βρισκονται τώρα στὰ χεῖριά μας. Ἐνὰ ἀπ' αὐτὰ θὰ τὸ δημοσιέψουμε ὑστερὰ ἀπὸ δυὸ τρία φύλλα.

— Στὴν «Ἀγάπη τοῦ Σκιαζήτρου» πού δημοσιεύτηκε στὸ περασμένο φύλλο ἀντὶ «μόλις τὸν ἀπέκομαν τὰ σκυλιὰ» νὰ διορθωθεῖ ἁπείκαζαν

— Κίτι χιλιοσιπαιμένο καὶ ξεναζεσταμένο εἶπε ὁ κ. Κυριακούλης Μαυρομιχάλης στὴ Βουλῆ γιὰ τίς ἐκλογες πού δὲν πρέπει νὰ γίνονται μεσα στίς ἐκκλησιαστικὲς, κι ἀμύσως βγήκαν οἱ φημερίδες καὶ μῆς πέρανε τ' αὐτὰ, σκούζοντας πὼς ὁ λόγος τοῦ κ. Κυριακούλη, εἶταν «ῥαφίος», «μειγὰς», «σορὸς» κτλ.

— Ἄν ὁ κ. Κυριακούλης δὲν εἶταν φτωχὸς, μπορούσε νὰ ὑποθέσει κανεὶς πὼς πλερώνει γερὰ τὸν τύπο γιὰ νὰ κούει κάθε ὦρα καὶ στιγμὴ πὼς μόλις ἀνοίξει τὸ στόμα του ξερουρνίζει τίς σοφίες μὲ τὴ ντουζίνα.

— Τῶσα μὰς τραμπούνισε ἡ «Ἐσπερινὴ» γιὰ τὸν ἀνταποκριτὴ ποῦχε στὴ Ρώμη, ὡστε καὶ χωρὶς νὰ μὰς τὸ πῆ μὰς ἔκαμε νὰν τὸ πιστέψουμε πὼς ὁ ἀνταποκριτῆς τῆς εἶναι κείνος πού κατάφερε τὸ βασιλεῖα τῆς Ἰταλίας... νὰ ἐπισκεφετῆ τὴν Ἑλλάδα.

— Περιεργὸ αὐτὸ ! Νὰ γράφουν τέσσερις ἀλάκαιρες μέρες οἱ φημερίδες μὰς γιὰ τὴν πεθαμένη Ἄλις Ζάνου καὶ νὰ μὴ σκίσιαι, ἐνῶ κινενοίφαμε νὰ σπίσομε ἐμεῖς οἱ ζωντανοὶ ἀπὸ τίς ψευτιὲς καὶ τίς ἀνοησίες τους!

— Ὁ μπάμπας Μιστριώτης, ὅταν τοῦ ζητήσαμε τὴ σίλα τῆς «Ἐταιρίας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ» γιὰ νὰ κάνουν τὸ πολιτικὸ μνημόσυνο τοῦ Ἄντυπα, ἀποκρίθηκα : «Δὲν μὰς ἀρκοῦν οἱ δημοτικιστὰι, ἔχουμε τώρα καὶ τὴν φῶρα τοῦ κοινωνισμοῦ.»

— Κι ἄλλο βραχνὰς τοῦ κατάντησαν τοῦ φτωχοῦ οἱ δημοτικιστὰς Νά ἡ τιμωρία πού τοῦ ἔβριζε.

Ο ΙΔΙΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Α. Σ. Τὸ Σαββατόβραδο γιὰ τὴν ὠρᾶ κταργήθηκε. Τώρα οἱ φίλοι μαζώνουνται στὸ γραφεῖο κάθε Κυριακὴ τὰπομεσήμερῳ ὡστε ἔν ἔχεις κειρὸ, ἔλα καὶ λόγου του.

—κ. Ἀντιδημοκόπο. Δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ γίνει κουβέντα, καὶ τόσο μεγάλη μάλιστα, γιὰ τὸ Φαρδούλη. Ἄν τὸν γράπωσι ἡ Ἀστυνομία στὸν Περικτῆ, δικὸς της καὶ δικὸς του λογαριασμός. Ἐμεῖς γιὰτὶ νάνακατεῦμαστε σὲ ξένες δουλιές ;—κ. Κ. Παπ. Κέρκυρα. Λάβαμε τὴν συνδρομὴ τοῦ 1906 καὶ σ' εὐχαριστοῦμε. Ὅ,τι μὰς ἔστειλες θὰ τυπωθεῖ.—κ. Δ. Ἀλ. Μιτυλήνη. Λάβαμε τὴ συνδρομὴ. Σοῦ στέλνουμε τὸ φύλλο πού σοῦ λείπει. —κ. Κ. Κάμελ. Λάβαμε καὶ τὸ δεύτερο.—κ. Σ. Π. Σφακερᾶ. Τὸ λάβαμε καὶ θὰ δημοσιευθεῖ.—κ. Ο. Απ. στὴν Ἀλεξάνδρεια. Λάβαμε 20 φρ καὶ σ' εὐχαριστοῦμε.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ἐντοκοὶ καταθέσεις

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γράμματια καὶ εἰς χρυσόν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας στερεῖναις ἰσοδοταῖς εἰς ὀρισμένην προθεσμίαν ἢ διαρκεῖς.

Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα, εἰς ὃ ἐγένετο ἡ κατάθεσις εἰς χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὀψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ὀμολογούχου.

Τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὀμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῷ Κεντρικῷ Κατοστήματι καὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκατοστήμασι τῆς Τραπεζῆς.

Τόκοι τῶν καταθέσεων.

1 1/2	τοῖς 0/0 κατ' ἔτος διὰ καταθέσεις 6 μην.
2 1/2	» » » » » » » 1 ἔτ.
3	» » » » » » » 2 ἔτ.
4	» » » » » » » 4 ἔτ.
5	» » » » » » » 5 ἔτ.

Αἱ ὀμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικὰ ἢ ἀνόνομοι.